

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

VALVONTAKERTOMUS 2008

**KERTOMUS
ASIANAJAJIEN
VALVONNASTA
2008**

Suomen Asianajajaliiton julkaisuja 2/2009

ISBN 978-952-5552-12-6

ISSN 0781-5840

Kuvat:

Susa Junnola (ss. 5, 7, 9 & 11)

Nina Kaverinen (ss. 13 & 42)

Paino: Art-Print Oy

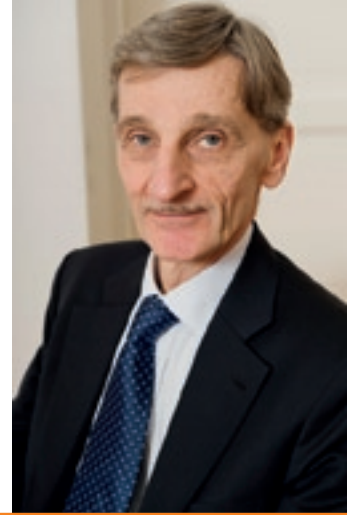
Taitto: Vitale Ay / Taina Leino

Sisällys

Puheenjohtajan vuosikatsaus, Aarno Arvela.....	5
KIRJOITUKSIA	
Asiakasvarojen käsittely, Markku Ylönen	7
Yliopistotutkijan kokemuksia asianajajien valvonnasta, Eero Backman	8
Oikeus on viestintää, Ahti Saarenpää	11
Valvontalautakunnan sihteerin havaintoja, Tuuli Lahikainen	13
1 JOHDANTO	15
1.1 Valvontalautakunta ja sen toiminta.....	15
1.1.1 Valvontalautakunnan kokoonpano.....	16
1.2 Valvonta-asioiden käsittely	16
1.2.1 Vireille tulo	16
1.2.2 Tutkittavaksiottamiskynnys.....	17
1.2.3 Asian valmistelu	17
1.2.4 Asian käsittely valvontalautakunnassa	18
1.2.5 Seuraamukset.....	19
1.3 Palkkioriiita-asiat ja niiden käsittely.....	19
1.4 Julkisuus	20
1.4.1 Asiakirjojen julkisuus.....	20
1.4.2 Julkinen päiväkirja.....	21
1.4.3 Julkinen ratkaisuseloste.....	21
1.5 Muutoksenhaku.....	22
2 TAPAUSELUSTUKSIA	
2.1 Asianajajan laskutus	23
2.2 Asianajajan velvollisuuksista valvontamenettelyssä.....	26
2.2.1 Asianajajan velvollisuus alistua valvontamenettelyyn (AAL 6 § 1, TO 2 § 2 ja Suomen Asianajajaliiton säännöt 43 § 3 mom.).....	26
2.2.2 Asianajajan vastaus- ja totuudessapysymisvelvollisuus (AAL 6 § 1 ja TO 50 §)	26
2.3 Asianajajan esteellisyys.....	27
2.3.1 Tapaohjeiden varsinaista esteellisyyttä koskevat säännöt (TO 11-17 §§)	27
2.3.2 Tapaohjeiden 2 § 2	27
2.3.2.1 Esteellisyys toimeksiantosuhteessa (TO 13 §)	28
2.3.2.2 Esteellisyys määräyksenvaraisessa tehtävässä (TO 13 §).....	30
2.4 Asianajajan huolellisuusvelvollisuus	32
2.5 Pesänselvittäjän tai -jakajan yms. toiminta	33
2.6 Asianajajan velvollisuus vastata kirjeisiin (TO 4 §) ja yhteydenpitovelvollisuus päämieheensä (TO 21 §)	34
2.7 Suhtautuminen tuomioistuimeen, vastapuoleen sekä kollegoihin	35
2.7.1 Suhtautuminen tuomioistuimeen	35
2.7.2 Suhtautuminen vastapuoleen.....	36
2.7.3 Suhtautuminen kollegaan	37

2.8	Muita tapauksia	37
2.8.1	Asianajajakunnan arvon alentaminen	37
2.8.2	Tehtävän vastaanottaminen.....	37
2.8.3	Tehtävästä luopuminen	38
2.8.4	Muita ratkaisuja	38
3	TILASTOTIETOJA VALVONNASTA	40
3.1	Hallituksen yleisvalvonta.....	40
3.2	Ratkaistut valvonta- ja palkkioriiita-asiat	40
3.3	Vireille tulleet asiat	41
4	LIITON TOIMISTO	42
5	SAMMANFATTNING	43

Puheenjohtajan vuosikatsaus

Suomen Asianajajaliiton valtuuskunta on kokouksessaan 15. tammikuuta 2009 hyväksynyt uudet hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet ja ne astuvat voimaan huhtikuun 1. päivänä 2009. Mittava uudistus on toteutettu. Nyt on vuorossa uusiin tapaohjeisiin tutustuminen, kouluttaminen ja kouluttautuminen.

Asianajajaliiton paikallisyhdistykset ovat jo aloittaneet tapaohjekoulutuksen suunnittelun ja osin toteuttamisenkin. Tässä yhteydessä on tullut esiin kannatettava ajatus siitä, että myös kunkin alueen tuomarit ja syyttäjät voitaisiin kutsua mukaan kuulemaan, mitä heille usein kovin vieras hyvä asianajajatapa sisältää ja merkitsee. Asianajajaetiikka tulee tällä tavoin esitellyksi ja tutuksi myös sidosryhmillemme.

Yleisesti voi todeta, että uudet tapaohjeet eivät sisällä mitään radikaalisti aikaisemmasta poikkeavaa, pikemminkin on kyse nykyaikaistamisesta sekä eräissä tapauksissa tarpeellisista selvennyksistä ongelmatilanteissa. Tässä yhteydessä voi tuoda esiin esimerkiksi esteellisyyttä koskevan asianajajan toimistonvaihdoistilanteen, joka nyt tulee säänneltyksi siirtyvän asianajajan, uuden ja entisen asianajotoimiston kannalta.

Mediasta on saanut sen kuvan, että asianajajien suhtautuminen julkisuuteen on se suurin muutos ja uudistus, joka uusissa tapaohjeissa on tulossa voimaan. Tältä osin on syytä tarkastella tilannetta jo ennakoita eli kysymystä siitä, mikä muuttui vai muuttuiko mikään.

Uusien tapaohjeiden 10.1 kohta "Julkisuus" kuuluu:

Asianajaja saa tiedottaa asiakkaansa asiasta julkisuudessa, jos asiakas sen hyväksyy. Tiedot-

tamisen on oltava asiallista eikä julkisuutta saa käyttää asianajajan oman edun tavoitteluun.

Suhdetta julkisuuteen säätelee myös uusien tapaohjeiden 8.1 kohta "Arvonannon osoittaminen". Se koskee asianajajan suhdetta tuomioistuimiin ja muihin viranomaisiin.

Asianajajan on osoitettava tuomioistuimelle tuomiovallan käyttäjänä kuuluvaa arvonantoa. Asianajaja ei saa pyrkiä vaikuttamaan tuomioistuimeen epäasiallisin keinoin eikä saattaa tuomioistuimen työtä tai ratkaisua epäasiallisen arvostelun kohteeksi.

Mediasta on välittynyt sellainen kuva, että vireillä olevan asian kommentointi olisi ollut asianajajalle aiemmin kiellettyä, mutta nyt se muuttuisi sallituksi ellei suorastaan velvollisuudeksi.

Asiallinen muutos aikaisempiin tapaohjeisiin on todellisuudessa varsin pieni. Uusissa ohjeissa on sanottu selkeästi, että tiedottaminen edellyttää päämiehen lupaa, mutta sama tulkinta on jo aiemmin ollut vallitseva.

Asianajajan on tullut osoittaa arvonantoa niin hyvin tuomioistuimille kuin muille viranomaisille aikaisemminkin. Epäasiallinen tuomioistuimen tai viranomaisen arvostelu on ollut kiellettyä vanhojenkin tapaohjeiden mukaan, joten tältäkään osin ei varsinaista muutosta voi havaita. Nämä säännökset rajaavat asianajajan esiintymistä mediassa kuten ennenkin.

Näyttää siltä, että uusien tapaohjeiden sanamuoto "asianajaja saa tiedottaa ..." on osaltaan

ollut tukemassa sitä virheellistä johtopäätöstä, että tiedottaminen olisi ollut kiellettyä. Sitä se ei ole ollut, sille on vain asetettu tietyt vaatimukset, jotka ovat olleet varsin samanlaiset kuin uusissa ohjeissa todetaan.

Miksi sitten tuollainen näkemys on voinut syntyä? Epäilen, että me asianajajat olemme osaltamme olleet itse antamassa tahtomattammekin tällaista kuvaa, kun monesti olemme kieltäytyneet kommentoimasta medialle hoidettavana olevaa asiaamme perustelematta sitä, miksi emme kommentoi. Vaikkapa lyhyt toteamus siitä, että pää-

mies ei toivo kommentointia, asia on sen kaltainen, että ei katso voivansa sitä tällaisessa vaiheessa kommentoida tai joku muu vastaava lausuma saattaisi olla järkevä ratkaisu.

Näyttää siis siltä, että asianajaja julkisuudessa arvioidaan samalla tavalla kuin tähänkin asti. Asiallinen kommentointi on sallittua, epäasiallinen hyvän asianajajatavan vastaista.

Aarno Arvela

valvontalautakunnan puheenjohtaja
asianajaja

Asiakasvarojen käsittely

Asianajalain 5 §:n 3 momentin mukaan asianajajan on pidettävät asiakkaalleen kuuluvat varat erillään omista varoistaan. Asiakasvaroja ovat varat, jotka asianajaja on saanut asiakkaaltaan tietyssä toimeksiantoon liittyvässä tarkoituksessa asiakkaan puolesta kolmannelle suoritettavaksi tai muulla tavoin käytettäväksi. Samoin asiakasvaroja ovat varat, jotka asianajaja on vastaanottanut kolmannelta asiakkaansa lukuun ja edelleen asiakkaalle tilitettäväksi. Asiakasvaroilla tarkoitetaan paitsi rahaa myös esimerkiksi arvopapereita ja muita varallisuusarvoisia esineitä.

Asiakasvarojen erillään pitäminen toteutetaan panemalla rahavarat erityiselle rahalaitokseen avattavalle asiakasvarojen tilille. Jotta tällainen tili ja sillä olevat varat erottuisivat asianajajan omista varoista myös asianajajan konkurssissa ja asianajajaan kohdistuvassa ulosmittauksessa, on rahalaitokselle selvästi ilmoitettava, että kyseessä on asianajajan asiakkaitten varoja koskeva tili. Muut asiakkaille kuuluvat varat kuin rahavarat on pidettävä erillään asianajajan sekä hänen toimintonsa varoista.

Asianajajaliiton antamat ohjeet asiakasvarojen hoidosta edellyttävät, että asianajaja pitää luotettavaa luettelointia hoidettavanaan olevista asiakasvaroista. Tällaiseen luettelointiin kuuluu ensinnäkin se, että asianajajalla on oltava erillinen luettelo niistä toimeksiantoista ja tehtävistä, joihin liittyy asiakasvaroja. Edelleen asianajajan on pidettävä asiakasvarojen tilillä olevista varoista selkeää kirjanpitoa, että siitä ajantasaisesti käy ilmi, mikä määrä asiakasvarojen tilillä olevista varoista kulloinkin kuuluu kullekin asiakkaalle.

Asiakasvarojen tili on tarkoitettu ainoastaan lyhytaikaiseksi asiakkaan varojen säilytyspaikaksi, koska asiakasvarojen tilille kertyvää korkoa ei ole tarkoitettu jaettavaksi asiakkaille. Rahavarat on siirrettävä asiakkaan nimelle avattavalle tilille aina, jos kysymys on pitemmästä varojen hoidosta ja suuremmista rahasummista. Mitä suuremmasta rahamäärästä on kysymys, sitä nopeammin ne pitää siirtää asiakkaan nimellä olevalle tilille. Yleensä voidaan katsoa, että asianajajan hoidettavana joko pesänselvittäjänä tai -jakajana olevan kuolinpesän ja edunvalvottavan varoille on aina avattava oma tili. Samoin on meneteltävä konkurssipesälle kuuluvien varojen osalta ja väliaikaisen pesänhoitajan on avattava oma tili konkurssipesälle siinäkin tapauksessa, että konkurssin nähdään tulevan raukeamaan.

Asiakasvaroja asianajaja saa käyttää kulujaan ja palkkiotaan varten vain siinä määrin, kun hän jo tehdyn työn tai asiakkaansa puolesta suorittamiensa maksujen perusteella on asiakkaaltaan saamassa. Varojen nostamisesta on tällöin viipymättä tehtävä asiakkaalle tilitys. Konkurssipesän hoitajan oikeutta varojen nostamiseen pesän tililtä koskevat omat erityismääräyksensä. Ennakkopalkkion, eli tulevasta työstä veloitetun palkkion, ottaminen edellyttää aina sopimista asiakkaan kanssa.

Kirjanpidollisesti, kun asianajajalla on lakisääteinen velvollisuus erottaa asiakasvarat omista varoistaan, asiakasvaroja ei voida asianajajan kirjanpidossa käsitellä asianajajan omina varoina tai velkoina.

Markku Ylönen

pääsiihteeri, Suomen Asianajajaliitto

Yliopistotutkijan kokemuksia asianajajien valvonnasta

Aivan päivälleen en muista, milloin olin ensimmäisen kerran tekemisissä asianajajien valvontajärjestelmän kanssa. Tulin mukaan hieman vaiivhkaa, ensin Ari-Matti Nuutilan varajäsenenä ja sittemmin hänen tilalleen kurinpitolautakunnan varsinaiseksi jäseneksi. Vuonna 2003 olin jo mukana tekemässä päätöksiä. Kari Harju toimi silloisen kurinpitolautakunnan puheenjohtajana. Hänellä oli aika usein tapana keventää tehtyä rankkaa kurinpitopäätöstä toteamalla, että ”niin on meidän toimistossa aina tehty, on hyvä oppia tässäkin hommassa jotakin uutta”. Kevennykset olivatkin paikallaan, sillä kurinpitolautakunnan kokoukset olivat pitkiä ja raskaita. Kanteluiden määrä oli 2000-luvun alkuvuosiin asti kasvanut nopeasti. Kurinpitolautakunta teki päätöksiä vain plenumkokoonpanossa, johon siis tuotiin kaikki kantelut oikeudellisesti vaikeista ja seuraamuksiltaan vakavista yksinkertaisiin, mutta paljon rutiinityötä vaatineisiin. Myöhään iltapäivällä, kun jäsenten kiire kotimatalle tuli ajankohtaiseksi, oli usein pakko lykätä listan viimeisiä tapauksia seuraavaan kokoukseen.

Tullessani mukaan kurinpitolautakuntaan olin toiminut yli kaksi vuosikymmentä pääasiassa rikosoikeuden parissa, Turun yliopistossa alan professorina ja oikeusministeriössä asiantuntijana laatimassa säännöksiä rikoslain kokonaisuudistuksen erilaisissa työryhmissä. Rikosoikeudellisesta tietämyksestä ei kurinpitolautakunnassa ollut paljoakaan hyötyä, sillä asianajajien toimintaan ollaan tyytymättömiä enimmäkseen muunlaisissa asioissa. Ihmisten kanteluissa korostuvat etenkin jäämistöoikeuteen, avioliitto-oikeuteen, asumiseen, oikeusapuun ja pienimuotoiseen yritystoimintaan liittyvät asiat. Kun niiden substanssiin kuuluvat asiat

eivät olleet kurinpitolautakunnan toimivallassa, valvonta kohdistui ennen kaikkea siihen, millä tavoin asianajajat toimivat mainitunkaltaisissa asioissa. Itselleni alkuvuodet merkitsivät siis toisaalta kertausta arkisiin siviilioikeuden lohkoihin ja toisaalta perusteellista tutustumista hyvää asianajajatapaa koskeviin ohjeisiin. Mutta ennen kaikkea tulo mukaan asianajajien valvontajärjestelmään teki mahdolliseksi läheltä nähdä asianajajien toiminnan arkea.

Ulkopuolisilla tuntuu olevan usein sellainen käsitys, että ”ei korppi korpin silmää noki”. Itselänikin oli aluksi taipumus ajatella niin. Kokemus ei kuitenkaan vahvistanut tätä yleistä käsitystä. Minulle syntyi jo kurinpitolautakunnan aikana käsitys, että lautakunnan asianajajajäsenet toimessaan tuomarin vastuulla ottivat usein aika rannan kannan suhteellisen vähäisistäkin rikkomisista hyvää asianajajatapaa vastaan.

Valvontajärjestelmän uudistaminen vuonna 2004 oli välttämätöntä useasta syystä. Kurinpitolautakunnan plenum osoittautui liian raskaaksi apparaatiksi käsittelemään valtaosaa sen toimivaltaan kuuluvista asioista. Marraskuun alusta 2004 tulivat voimaan uudet säännökset, joiden mukaan kurinpitolautakunta korvattiin kolmena jaostona toimivalla valvontalautakunnalla. Kussakin jaostossa on puheenjohtajana toimiva asianajajajäsen, toinen jäsen asianajajakunnasta ja kolmas jäsen, joka on perehtynyt asianajajatoimintaan sekä tuomarin tehtäviin tai oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Palkkio-riita-asioissa jaoston puheenjohtajana toimii jaoston ei-asianajajajäsen.

Pidän nyt vähän yli neljä vuotta toiminutta valvontasysteemiä perusteiltaan onnistuneena. Käy-

tännössä jaostolla on käytettävissään sihteeri, joka hoitaa tekniset rutiinit, kirjeenvaihdon ja voi selvissä tapauksissa myös luonnostella valvontasiassa tehtävän päätöksen. Jaoston jäsenille on jaettu esittelyvastuu niin, että kunkin jäsenen työ määrä jakautuu suunnilleen tasan. Valvontalautakunnan 2. jaosto, jossa olen jäsenenä, on aloittanut kokouksen yleensä klo 9 aamulla ja kokous on voitu päättää siten, että yhtään asiaa ei ole jouduttu ajan puutteen takia lykkäämään seuraavaan kokoukseen. Jaoston työilmapiiri on ollut erinomainen. Kunkin kokouksen asioiden valmisteluun jäseniltä kuluu muutama työpäivä. Asianajajajäseniltä se aika on tietenkin pois niistä tehtävistä, joista he perivät asianajopalkkioita. Valvontalautakunnan jäsenten palkkiot on määriteltävä aika lailla pienemmiksi.

Valtaosa valvonta-asioista tulee lautakunnassa vireille eri tahoilta tulleiden kantelujen kautta. Usein tulee miettineeksi, mikä on kantelijan motiivi hänen saattaessaan asian vireille valvontalautakunnassa. Valvontalautakuntahan ei voi puuttua oikeudenkäyntiin tai perinnönjakoon, joka on huonosti hoidettu, eikä antaa asianajajalle määräyksiä toimeksiannon hoidossa. Valvontalautakunta ei myöskään ole toimivaltainen tutkimaan asioiden huonosta hoidosta johtuvia vahingonkorvausvaatimuksia. Tavallisimpia kurinpitoseuraamuksia ovat huomautus ja varoitus. Vakavimpia kurinpitoseuraamuksia, liitosta erottamista tai seuraamusmaksua, käytetään vain todella vakavissa hyvän asianajajatavan rikkomisissa, joista esimerkkejä ovat asianajotoiminnassa tehdyt rikokset, epärehellisyys toimeksiannon hoidossa tai laskutuksessa tai muu vastaava. Osoituksena asianajajakunnan hyvästä tasosta tällaisia tapauksia on

vuosittain vähän. Kurinpitoseuraamuksen määrääminen asianajajalle kenties toimii hyvityksenä henkilölle, joka perustellusta syystä on ollut tyytymätön asianajajan toimintaan.

Paljon työtä valvontalautakunnalle tuottavat sellaisetkin kantelut, joissa todetaan, ettei perusteita kurinpitoseuraamuksen määräämiselle ole. Itse asiassa enemmistö valvonta-asioista on sellaisia, joissa seuraamuksen määräämiselle ei ole edellytyksiä. Joku voi sanoa, että sellaiset kantelut ovat "turhia". Itse sanoisin, että turhia kanteluita ei oikeastaan ole. Jokainen kantelu on tietysti mielessä merkki siitä, että asianajajan suhteessa päämieheen, vastapuoleen, kollegaan tai muuhun tahoon on jollakin tavoin epäonnistuttu. On syntynyt kommunikaatiokatkos, "sukset ovat menneet ristiin" tms. Asianajaja ei ole onnistunut vakuuttamaan, että hän on päämiehelle lojaalina pitänyt huolta nimenomaan hänen oikeuksistaan, vaikka hän on tehnyt parhaansa toimeksiantoa hoitaessaan. Tällaisia kanteluja Asianajajaliiton kannattaisi koettaa vähentää esimerkiksi kehittämällä asianajajien neuvottelu- ja sovitteluvalmiuksia koulutuksen kautta. Kutsu toimistoon kahville ja juttelemaan päättyneestä toimeksiannosta ja sen aiheuttamista tuntemuksista saattaisi auttaa kantelua suunnittelevan luopumaan siitä. Aiheuttaahan valvontamenettelyyn joutuminen asianajajalle vaivaa ja lisätöitä, joista palkkioita ei tule.

Tottahan toki asianajajien asiakkaita on monenlaisia. Olen monesti ajatellut, miksi isojen liikejuridiikkatoimistojen palveluksessa olevat asianajajat hyvin harvoin joutuvat valvontamenettelyn kohteiksi. Saamieni tietojen mukaan sellaisten toimistojen asiakkaat "äänestävät jaloillaan". Toimeksiannon tultua huonosti hoidetuksi asiakas käyttä

seuraavalla kerralla toista toimistoa. Uskallan myös olettaa, että suurten liikejuridiikkatoimistojen kokeneet asianajajat saattavat erilaisin työpaikan sisäisin ripityksin ojentaa ja kouluttaa toimeksiannon puutteellisesti hoitanutta asianajajaa.

Poikkeustapaus tässä suhteessa oli apulaisvaltakunnansyyttäjän vireille panema kantelu muutamia asianajajia vastaan satoihin tuhansiin euroihin nousseesta laskutuksesta. Ryhtymättä sitä enempää selvittämään totean vain, että siinä päämiehen ja asianajajan välillä vallitsi sopimusvapaus palkkion suuruuden ja edellytetyn työn välillä. Toinen asia on silloin, kun oikeuskuluja maksetaan valtion varoista.

Toiselta puolen asianajajien palveluita käyttävät myös jotkut sellaiset henkilöt, joista jo toimeksianto aloitettaessa tiedetään, että toimeksianto johtaa kanteluun valvontalautakunnalle, vaikka asianajaja toimii kaikin puolin hyvin. Joillakin ihmisillä vain on kummallinen oikeustaju, jota on vaikea ymmärtää. Yliopistokoulutuksen saanut henkilö saattaa viimeiseen asti riidellä perinnönjaossa alpakkalusikoista, muutamasta kirjasta ja vainajan kodin seinällä olevasta vanhasta ryijystä. Ja kun hän ei niitä jaossa saa, lähtee pesänjaka-

jasta kantelu liittoon. Edes juristin tutkinto ei ole takeena siitä, että kantelu olisi säännösten tarkoittamalla tavalla yksilöity ja jäsentynyt. Mutta vastaavasti olen voinut todeta, että raskaista rikoksista ehdottomaan vankeuteen tuomittu henkilö on voinut kirjoittaa ruutupaperille mitä selkeimmän ja hyvin perustellun kantelun, joka myös johti kurinpitoseuraamukseen.

Vuodet ensin kurinpitolautakunnan ja sittemmin valvontalautakunnan jäsenenä ovat antaneet minulle hyvän mahdollisuuden tutustua Suomen asianajajalaitokseen muutenkin kuin vain valvojan ominaisuudessa. Olen voinut osallistua liiton järjestämiin koulutus- ja keskustelutilaisuuksiin esimerkiksi Asianajajapäivien yhteydessä. Kaiken kaikkiaan tämä on ollut antoisa ja opettavainen kokemus. Lehdissä puhutaan usein ”huippuasianajajista”. Minun korvaani sellainen särähtää. Valtaosa Suomen asianajajista on työlleen omistautunutta ahkeraa ja ammattitaitoista lakimiesjoukkoa, joka ansaitsee arvostusta ja kunnioitusta.

Eero Backman

valvontalautakunnan jäsen
rikosoikeuden professori emeritus

Oikeus on viestintää

Oikeutta ja oikeudellista elämää voidaan ja tulee arvioida useammista eri näkökulmista. Yksi niistä ja samalla yksi tärkeimmistä on viestinnän näkökulma. Oikeus on viestintää. Se on tekstiviestintää, se on puheviestintää ja se on televiestintää. Yhtä lailla se on kansallista ja kansainvälistä viestintää.

Ei siis ole oikeutta ilman viestintää. Mutta viestintä on myös taitolaji, vaativa sellainen. Osmo A. Wiion mainiot Wiion lait kertovat tästä hyvin. Niistä ensimmäinen on lyhyt ja ytimekäs: viestintä yleensä epäonnistuu, paitsi sattumalta.

Myös valvontalautakunta joutuu väistämättä arvioimaan viestintää, asianajollista viestintää. Eipä juuri ole kokousta, missä ei käsiteltäisi joitain asianajollisen viestinnän ongelmia. Ne ulottuvat siitä, mitä on sanottu siihen, mitä on jäänyt sanomatta. Ne ulottuvat siitä, mitä on kirjoitettu siihen, mitä on jäänyt kirjoittamatta. Ja ne ulottuvat siitä, miten on kirjoitettu siihen, miten on sanottu.

Hyvin tyyppillinen asianajajan ja asiakkaan kiista koskee sitä, mitä on sovittu tai luvattu tehtävän. Todisteellinen toimeksianto ei vielääkään näyttää kuuluvan kaikkien asianajajien toimintatapoihin. Pahimmillaan suullisen sopimuksen epäselvyyksiä päämiehen puolesta setvivän asianajajan toimeksianto on suullinen. Näin luodaan turhia odotuksia ja otetaan turhia riskejä valvontalautakunnan pakeille pääsystä. Eikä tuollainen menettely vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta voi ylittää kuulua hyvään asianajajatapaan.

Viestinnän puutteet toimeksiannon aikana esiintyvät ainakin lisäväitteinä lukuisten kanteluiden yhteydessä. Asianajaja ei kantelun mukaan ole vastannut asiakkaan tiedusteluihin tai hän ei ole omatoimisesti tiedottanut asioiden kulusta.

Kun viiveet toisinaan liikkuvat viikoissa, ei valvontalautakunnalle jää valinnan varaa muussa kuin sanktion valinnassa; eikä paljon siinäkään.

Väitteet tiedon puutteesta sävyttävät myös palkkioritoja. Sen ohella, että laskuja moititaan tehtyyn työhön ja sen laatuun nähden suuriksi, väitetään varsin usein tuntipalkkion jääneen epäselväksi. Pelkkä tuntipalkkion näkyvillä olo toimiston odotushuoneessa ei paljon asiakasta lämmitä ja jos vielä arvionlisäveron osuus jää mainitsematta, on vaaran lähde avattu. Voisi sen hyvän asianajajataivan puitteissa kiinnikin pitää.

Oman lukunsa muodostavat erittelemättömät laskut. Toki sellaisista on voitu ja voidaan sopia. Mutta muutoin ajallisesti ja hinnallisesti erittelemättömät laskut kulkevat vastavirtaan nykyaikaisen kuluttajansuoja-ajattelun kanssa. Asiakas haluaa tietää, mihin ja miten aikaa on käytetty toimeksiannon hoitamisessa. Ja lukiessaan asianajajan vastauksesta, että ei sellaista tarvitse laskussa olla, hän hämmentyy koko asianajolaitoksen suhteen. Sammutetuin lyhydin laskuttaminen ei kuulu nykyaikaan. Eikä toisaalta sekään, että yksinkertaisistakin toiminnoista, esimerkiksi asiakirjojen kopioinnista, laskutetaan saman verran kuin asiakirjan laatimisesta. Harva haluaa palkata asianajajan kopioiden ottajaksi. Valitettavan moni havaitsee laskusta niin tehneensä.

Viestintää vaativimmillaan on puolestaan toiminta pesänselvittäjänä ja pesänjakajana. Siinä ollaan lähekkäin useamman osapuolen kanssa. Jos viestintä ei onnistu, syntyy väitteitä puolueellisuudesta, asiattomuuksista tai osaamattomuudesta. Tämän havaitsee varsin helposti kanteluisista. Pesänselvittäjänä ja pesänjakajana toimiminen on toden totta viestinnällinen taitolaji.

Uusimpia sudenloukkuja asianajollisessa viestinnässä ovat sähköpostit. Useissa sähköpostijärjestelmissä aiemmat viestit ja vastaukset jäävät postin liitteiksi. Näin syntyy historiakertymää, joka ei aina näy kuvaruudulla, mutta siirtyy vastaanottajalle. Se on pahimmillaan varsin paljastavaa. Jos asianajaja keskustelee kevyeen sävyyn asiakkaastaan, uskottavuus on helposti mennyt. Hyvää asianajajatapaa on rikottu. Näistäkin tilanteista on jo maistiaisia saatu.

Eivät viestintäongelmat sellaisinaan toki määrältään valvontalautakunnan pahimpiin kuormitajiin yksittäisinä asioina kuulu. Mutta kokonaisuutena niitä on huolestuttavan paljon kanteluiden toissijaisina kysymyksinä tai muuhun asiaan painottuvan kantelun käynnistäjinä.

Ottakaamme siis viestintä vakavasti. Oikeus on viestintää, mieluummin laadukasta viestintää.

Ahti Saarenpää

valvontalautakunnan varajäsen
yksityisoikeuden professori

Valvontalautakunnan sihteerin havaintoja

Ensimmäiseksi kulunutta vuotta tarkasteltaessa nousee esille vähentynyt kanteluiden määrä. Juttuja tuli vireille 401, kun edellisvuonna vastaava luku oli 455. Lukujen perusteella en kuitenkaan lähtisi tekemään päätelmiä kansalaisten kanteluinnokkuuden vähentymisestä tai asianajajien yhtäkkisestä toimintatapojen muutoksesta. Päinvastoin tuntuu, että kansalaiset ovat entistä valveutuneempia, entistä tietoisempia oikeuksistaan ja siitä, että aina on mahdollista löytää jostain taho, joka voi puuttua epätydyttävään palveluun. Kantelut ovat entistä laajempia ja niissä käsiteltävät asiat mutkikkaampia. Kanteluiden määrän vähentymisestä otan mielelläni ainakin osan kunniaista meille valvontalautakunnan sihteeireille.

Yleensä, kun asiakkaat ovat tyytymättömiä asianajajansa toimintaan, he ovat ensin puhelimitse yhteydessä liiton toimistoon ja päätyvät keskustelemaan ongelmastaan jonkun valvontalautakunnan sihteerin kanssa. Tässä ensikontaktissa kantelija yleensä kertoo tarinansa, joko lyhyesti, tai sitten hyvinkin laajasti. Sihteerin ei kuitenkaan voi ottaa kantaa siihen, toimiiko asianajaja kantelijan kertoman perusteella moitittavasti; sen asian päättäminen kuuluu valvontalautakunnan tehtäviin ja edellyttää luonnollisesti, että asianajajalla on mahdollisuus lausua oma näkemysnsä asiasta. Yleensä osapuolten näkemykset tapahtumainkulusta poikkeavatkin melkoisesti toisistaan.

Aika usein puhelinkeskusteluissa käy kuitenkin ilmi, että kantelija on tyytymätön johonkin asianajajan sellaiseen menettelyyn, joka on aivan tavanomaista ja hyväksyttävää toimintaa. Esimerkiksi usein ollaan yllättyneitä siitä, että puhelin-

keskustelut on veloitettu könttäsummana, eli lyhyestäkin puhelusta on mennyt kiinteä hinta. Tai sitten ollaan yllättyneitä siitä, että kaikista puhelin-keskusteluista on ylipäänsä veloitettu, vaikka asiakas olisi ainoastaan tiedustellut toimeksiantonsa etenemisestä. Tällaisissa tapauksissa soittajalle saattaa hyvinkin riittää se, että hänelle kerrotaan kyseessä olevan aivan hyväksyttävä laskutustapa ja normaali käytäntö. Puhelimessa pyritään myös aina suosittelemaan yhteydenottoa suoraan toimeksiantoa hoitaneeseen asianajajaan ja reklamoimaan hänelle laskusta tai saadusta palvelusta. Valitettavasti ei ole saatavilla tietoa, kuinka moni asiakas pääsee yhteisymmärrykseen asiasta ottamalla yhteyttä suoraan asianajajaansa ja jo valmiiksi kirjoitettu kantelu jääkin lähettämättä.

Käsitykseni mukaan näissä tilanteissa ei läheskään aina ole kyse siitä, että asianajaja olisi hoitanut toimeksiantoa huonosti tai että kyseessä olisi ns. hankala asiakas. Kyse näyttäisi ennemminkin olevan siitä, että osapuolet eivät kommunikoi keskenään. Tai eivät ainakaan niin, että ymmärtäisivät toisiaan. Toimeksianto, joka on asianajajalle rutiinijuttu monien muiden joukossa, onkin asiakkaalle monesti ainutkertainen ja suuri asia. Asianajaja kokee asiakkaan tiedustelut asian etenemisestä ammattitaitonsa kyseenalaistamisena ja osoituksena luottamuspulasta ja asiakas taas pelkää asiansa jäävän hoitamatta, kun asianajaja ei vaivaudu edes vastaamaan hänen tiedusteluihinnsa siitä, mitä seuraavaksi tapahtuu.

Sen lisäksi, että liiton toimistosta vastataan potentiaalisten kantelijoiden tiedusteluihin, on myös asianajajilla mahdollisuus hakea tukea näkemyksilleen tapaohjeiden tulkinnasta. Mukava on ollut huomata, kuinka aktiivisesti asianajat

itse ottavat yhteyttä liiton lakimiehiin ongelmatilanteissa. Ehdottomasti yleisin yhteydenottojen syy on se, että asianajajalle on tarjottu toimeksiantoa ja hän syystä tai toisesta mieltii, onko esteellinen ottamaan toimeksiannon vastaan. Sitovan kannanoton asiaan voi saada ainoastaan kantelun kautta, mutta usein asia selkiintyy jo keskustelemalla asiasta. Olennaista on se, onko esim. aiempaa toimeksiantoa hoitaessaan voinut saada sellaista tietoa, joka voi vaikuttaa tämän tarjotun toimeksiannon hoitamiseen.

Erityiskiitoksen kuluneesta vuodesta haluan antaa kanteluiden kohteeksi valikoituneelle asianajajakunnalle siitä, että ehdoton valtaosa suhtau-

tuu heihin kohdistuneisiin kanteluihin erään asianajajan sanoin ”ammattiin kuuluvana luontaisena” eikä henkilökohtaisena sodanjulistuksena. Kantelijan esittämiin moitteisiin vastataan asiallisesti ja täsmällisesti ilman suuria tunteita riippumatta siitä, missä hengessä kantelukirjelmä on kirjoitettu. Tällainen toiminta ei voi olla välittämättä kuvaa alansa ammattilaisesta; onhan asianajajia perinteisesti tituleerattu riitelyn ammattilaisiksi.

Tuuli Lahikainen

valvonnasta vastaava lakimies
Suomen Asianajajaliitto

1

Johdanto

Asianajajien valvontamenettely ja palkkio-riitojen käsittely uudistettiin 1.11.2004 voimaan tulleella asianajajista annetun lain muutoksella (697/2004) ja oikeusministeriön päätöksellä yleisen asianajajayhdistyksen sääntöjen muuttamisesta (934/2004). Asianajajaliiton aloitteesta toteutetun uudistuksen tavoitteina oli ammatillisen valvonnan ja palkkio-riitojen julkisuuden ja luotettavuuden lisääminen, asianajajan ja kantelijan oikeusturvan parantaminen sekä ammatilliseen valvontaan käytettävissä olevien voimavarojen tehokkaampi hyödyntäminen.

1.1 Valvontalautakunta ja sen toiminta

Asianajajien toimintaa koskevien kanteluiden käsittelystä vastaa valvontalautakunta. Suomen Asianajajaliiton hallituksella on edelleen velvollisuus asianajajalain 6 §:ssä säädettyyn tavoin valvoa asianajajien toimintaa. Jos hallitus tätä valvontaa suorittaessaan saa aiheen epäillä asianajajan menetelleen velvollisuksiensa vastaisesti, sen tulee saattaa asia valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Asianajajan laskutuksen kohtuullisuutta tai palkkiota koskevaa muuta riitaisuutta koskevat asiat käsitellään valvontalautakunnassa palkkio-riita-asiana. Palkkio-riita-asian käsittely valvontalautakunnassa on asianajajan asiakkaalle maksuton palvelu, jossa asiakas ei ole asian hävitessäänkään velvollinen korvaamaan asianajajan tai asianajoyhtiön oikeudenkäyntikuluja.

Valvontalautakuntaan kuuluvat puheenjohtaja sekä kahdeksan muuta jäsentä ja viimeksi mai-

nittujen henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajan ja viiden muun jäsenen ja heidän varajäsenensä tulee olla asianajajia ja heidät valitsee tehtävänsä Asianajajaliiton valtuuskunta. Kolmen jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla asianajajakuntaan kuulumattomia oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä asianajotoimintaan sekä lisäksi tuomarin tehtäviin taikka oikeustieteen yliopistolliseen koulutukseen ja tutkimukseen. Asianajajakuntaan kuulumattomat jäsenet ja heidän varajäsenensä nimittää valtioneuvosto oikeusministeriön esityksestä, kun ministeriö on saanut Asianajajaliiton puoltavan lausunnon ehdokkaiden kelpoisuudesta tehtävään. Jäsenten toimikausi on kolme vuotta.

Valvontalautakunta toimii kolmena jaostona. Tarkoituksena on, että valtaosa käsiteltävistä valvonta-asioista ja kaikki palkkio-riita-asiat käsitellään ja ratkaistaan lautakunnan jaostoissa. Jaostojen kokoonpanot määrää valvontalautakunta siten, että kuhunkin jaostoon kuuluu kaksi asianajajajäsentä ja yksi asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Jaostojen puheenjohtajina toimivat valvontalautakunnan puheenjohtaja ja valvontalautakunnan keskuudestaan vuosittain valitsevat kaksi varapuheenjohtajaa. Varapuheenjohtajien valinta lautakunnan jäsenten keskuudesta mahdollistaa asianajajakuntaan kuulumattoman jäsenen valinnan varapuheenjohtajaksi ja tämän toimimisen jaoston puheenjohtajana. Palkkio-riita-asioissa puheenjohtajana toimii aina jaoston asianajajakuntaan kuulumaton jäsen.

Lautakunnan täysistunto on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai jompikumpi varapuheen-

Kuvassa valvontalautakunnan 1. jaoston jäsenet Hannu Rajalahti (vas.), Aarno Arvela ja Jouko Ylisuvanto.

johtajista sekä vähintään kuusi muuta jäsentä on saapuvilla. Lautakunnan jaosto on päätösvaltainen, kun jaoston kaikki jäsenet ovat saapuvilla.

1.1.1 Valvontalautakunnan kokoonpano

Valvontalautakunnan puheenjohtajana toimivat kertomusvuonna asianajaja Aarno Arvela ja varapuheenjohtajina asianajajat Harri Tuure ja Olof Rehn 31.7.2008 saakka ja Marianne Wagner-Prenner 1.8.2008 alkaen. Jaostojen kokoonpanot ja niiden käsittelemien valvonta-asioiden valmistelijoina toimivat sihteerit liiton toimistossa ovat:

1.2 Valvonta-asioiden käsittely

1.2.1 Vireille tulo

Yleisimmin asianajajaan kohdistuva kantelu tulee vireille asianajajan oman päämiehen tai päämiehen vastapuolen tekemästä kantelusta tai kantelu liittyä asianajajan toimintaan jossakin määräyksenvaraisessa tehtävässä, kuten kuolinpesän pesänselvittäjänä tai -jakajana tai konkurssipesän hoitajana. Asianajajista annetun lain 6 §:n 3 momentin nojalla valtioneuvoston oikeuskanslerilla on oikeus saattaa vireille valvonta-asia, jos hän katsoo

1. jaosto – 1. sektion

Aarno Arvela, pj
Ilkka Salonen*)
Jouko Ylisuvanto**)
Hannu Rajalahti, oikeusneuvos
Tuuli Lahikainen, jaoston sihteerit, lakimies

Varajäsenet

Sirpa Niemistö **)
Ahti Saarenpää, professori

2. jaosto – 2. sektion

Harri Tuure, pj
Markku Sinivaara*)
Jukka Holopainen**)
Eero Backman, rikosoikeuden professori emeritus
Päivikki Hartikainen, jaoston sihteerit, valvonta-assistentti

Pekka Moilanen

Katja Arve-Salonen**)
Pia Letto-Vanamo, professori

3. jaosto – 3. sektion

Marianne Wagner-Prenner, hovioikeudenneuvos, pj
Olof Rehn*)
Anders Cederberg**)
Hilikka Huiskala*)
Olavi Hölttä**)
Gunilla Nyström, jaoston sihteerit, lakimies

Helena Männikkö, käräjätuomari

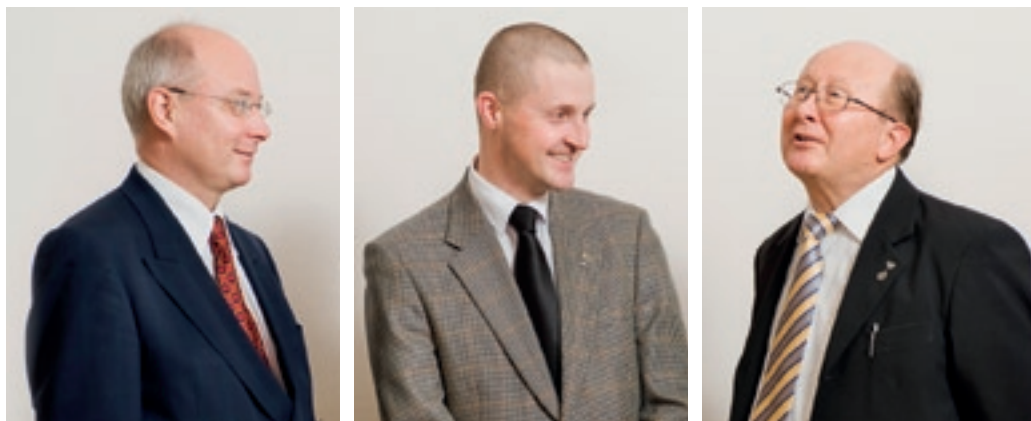
Anna-Karin Mickwitz**)

Sinikka Kelhä

Valvontalautakunnan täysistunnon sihteerinä toimi Tuuli Lahikainen.

*) 31.7. asti

***) 1.8. alkaen

Kuvassa valvontalautakunnan 2. jaoston jäsenet Jukka Holopainen (vas), Harri Tuure ja Eero Backman.

asianajajan laiminlyövän velvollisuutensa. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 10 a §:n perusteella tuomioistuimen on ilmoitettava Asianajajaliitolle asianajajalle määrätystä esiintymiskiellosta.

Valvonta-asia tulee asianajajalain 7 c §:n mukaan vireille, kun asianajajaan kohdistuva kantelu, valtioneuvoston oikeuskanslerin tai tuomioistuimen ilmoitus saapuu Asianajajaliiton toimistoon. Asianajajaliiton hallituksen tietoonsa saama valvonta-asia tulee vireille, kun hallitus päättää siirtää asian valvontalautakunnan käsiteltäväksi.

Valvonta-asiassa ei edellytetä asianosaisasemaa vaan kuka tahansa voi kannella asianajajan menettelystä. Palkkioriiita-asian vireille tulon edellytyksenä on, että hakija on joko asianajajan päämies tai muu asiakas, jonka maksettavaksi lasku on osoitettu.

1.2.2 Tutkittavaksiottamiskynnys

Asianajajaan kohdistuvilta moitteilta on edellytettävä riittävää yksilöintiä sen vuoksi, että asianajajalta vaaditaan moitteiden johdosta vastaus, jonka hän on asianajajalain 7 d §:n 3 momentin mukaisesti velvollinen avoimesti ja totuudenmukaisesti antamaan. Jos kantelu on niin puutteellinen, ettei asiaa voida puutteellisuuden johdosta ottaa ratkaistavaksi eikä kantelija kehotuksesta huolimatta korjaa puutteita, valvontalautakunta voi jättää kantelun tutkittavaksi ottamatta. Aikaisemmin ratkaistua asiaa koskevaa kantelua ei oteta tutkittavaksi, ellei kantelussa ole esitetty asiaan vaikuttavaa uutta selvitystä.

Kantelu voidaan jättää tutkittavaksi ottamatta myös silloin, jos kantelussa kyseessä olevista tapahtumista on kulunut enemmän kuin viisi vuotta.

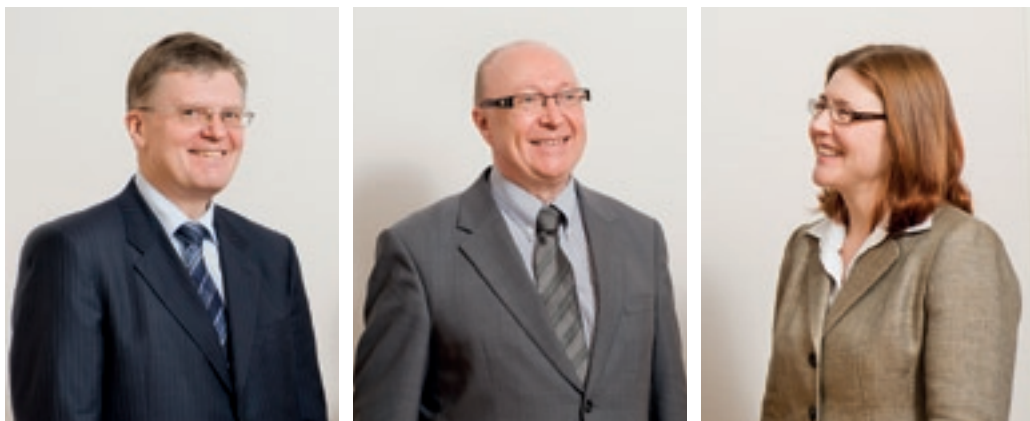
Vanhentumista ei ole säädetty ehdottomaksi vaan valvontalautakunnalle on jätetty mahdollisuus ottaa käsiteltäväksi myös viittä vuotta vanhempia tapahtumia koskevat kantelut, jos tähän on aihetta. Säännös vastaa viranomaisvalvontaa suorittavien valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen toiminnassa omaksuttua sääntelyä. Vanhentumista puoltaa se, että selvityksen saaminen vanhoista tapahtumista saattaa olla ylivoimaista eikä vanhojen asioiden selvittäminen ole välttämättä oikeudellisesti perusteltua. Vanhentumissäännös ei kuitenkaan koske asioita, jotka oikeuskansleri vaatii käsiteltäväksi.

1.2.3 Asian valmistelu

Valvonta-asioiden valmistelu tapahtuu Asianajajaliiton toimistossa. Vireille tulleet valvonta-asiat jaetaan liiton toimistossa eri jaostojen käsiteltäväksi. Jos kantelussa on kysymys niin vakavasta asiasta, että asia tulee ratkaistavaksi valvontalautakunnan täysistunnossa, valvontalautakunnan puheenjohtaja voi päättää, että asia siirretään suoraan täysistuntoon.

Kaikista vireille tulleista valvonta-asioista on Asianajajaliiton sääntöjen 44 §:n mukaan ilmoitettava välittömästi sille asianajajalle, jota kantelu koskee.

Tutkittavaksi otetuissa asioissa kantelu tai muu asian perusteena oleva asiakirja annetaan asianajajalle tiedoksi. Tiedoksiantoon liitetään jaoston sihteerin käsitys siitä, mistä asiassa on kyse ja asianajajalle eritellään ne ammattieettiset moitteet, jotka häneen on kohdistettu. Asianajajalta vaaditaan vastaus kohtuullisessa määräajassa. Valvontamenettelyssä ei asian selvittämiseksi ole riittävää,

Kuvassa valvontalautakunnan 3. jaoston jäsenet Anders Cederberg (vas.), Olavi Hölttä ja Marianne Wagner-Prenner.

että asianajajalle pelkästään varataan tilaisuus antaa vastineensa häneen kohdistettujen moitteiden johdosta vaan asianajajalain 7 d §:n 3 momentin mukaan asianajajan on annettava häneltä pyydetty tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Asianajaja ei voi jättää vastaamatta tai antamatta riittävän yksityiskohtaista vastausta vetoamalla siihen, että vastaamalla hän paljastaisi hänelle uskottuja asianajosalaisuuksia. Jos asianajaja vastatessaan joutuu kertomaan jotakin sellaista, joka on asianajosalaisuuden piiriin kuuluvaa, selityksen tämä osa tulee laatia eri asiakirjaksi ja pyytää se pidettäväksi salassa kantelijalta.

Asianajajan antama vastaus toimitetaan kantelijalle, jolle on varattava tilaisuus lausua asianajajan antaman vastauksen johdosta. Jos kantelija käyttää tätä tilaisuutta hyväkseen, toimitetaan kantelijan lausuma tiedoksi asianajajalle mahdollista lausumaa varten.

Kirjeenvaihdon päätyttyä jaoston sihteeri laatii asiasta muistion, mahdollisen ratkaisuehdotuksen ja julkisen ratkaisuselosteen. Tämän jälkeen muistio ja kanteluun liittyvät asiakirjat toimitetaan valvontalautakunnan esittelevälle jäsenelle, jonka tehtävänä on laatia asiasta lopullinen päätösehdotus ja julkinen ratkaisuseloste.

1.2.4 Asian käsittely valvontalautakunnassa

Valvonta-asiat ratkaistaan valvontalautakunnan jaostossa esittelevän jäsenen esittelystä. Valvontalautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla.

Jaosto tai valvontalautakunnan puheenjohtaja voi aina siirtää harkitsemansa, esimerkiksi peri-

aatteellisesti tärkeän, valvonta-asian ratkaistavaksi valvontalautakunnan täysistunnossa. Jaoston toimivalta ratkaista valvonta-asioita on rajoitettu siten, että jos jaoston käsittelemässä valvonta-asiasa harkitaan seuraamukseksi Asianajajaliitosta erottamista tai seuraamusmaksua, on asia aina käsiteltävä valvontalautakunnan täysistunnossa. Samaten mikäli jaosto olisi päätyvässä äänestykseen asiassa annettavasta seuraamuksesta, tulisi asia siirtää täysistunnon ratkaistavaksi.

Asian käsittely tapahtuu pääsääntöisesti kirjallisesti. Koska valvontalautakunnan on huolehdittava siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi, voi valvontalautakunta järjestää suullisen käsittelyn, jos se katsotaan asian selvittämiseksi tarpeelliseksi. Kuulemisperiaatteen mukaisesti sekä asianajaja että kantelija on kutsuttava suulliseen käsittelyyn.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa säädetään oikeudesta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin. Sen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaatteita, joihin kuuluu muun muassa suullinen käsittely, sovelletaan myös asianajajajärjestöjen kurinpidolliseen menettelyyn silloin, kun mahdollisena seuraamuksena on asianajajajärjestöstä erottaminen eli mahdollisuus elinkeinon menettämiseen. Tämän vuoksi asianajajalain 7 d §:n 2 momentissa on säädetty, että asianajajayhdistyksestä voidaan erottaa tai seuraamusmaksu määrätä vain, jos asiassa on järjestetty suullinen käsittely. Tällainen asia on

aina käsiteltävä täysistunnossa. Liiton sääntöjen 47 §:n mukaan asianosaisten poissaolo suullisesta käsittelystä ei estä asian ratkaisemista.

1.2.5 Seuraamukset

Asianajajista annetun lain 5 §:n 1 momentin mukaan asianajajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskotut tehtävät sekä kaikessa toiminnassaan noudattaa hyvää asianajajatapaa. Velvollisuuksien rikkomisesta säädetään seuraamukset lain 7 §:ssä. Jos asianajajan todetaan valvonta-asian käsittelyssä ilmitulleiden seikkojen johdosta menettelleen lain 5 §:n vastaisesti, on valvontalautakunnan määrättävä hänelle kurinpidollinen seuraamus, joita ovat asianajajayhdistyksen jäsenyydestä erottaminen, seuraamusmaksun määrääminen, varoitus ja huomautus. Lain sanamuodon mukaan seuraamus on pakko määrätä, jos asianajajan havaitaan menettelleen lain 5 §:n vastaisesti. Valvontamenettelyssä ei voida jättää seuraamusta määräämättä velvollisuuksien vastaisen menettelyn vähäisyyden tai anteeksiantavuuden perusteella. Asianajajan menettelyä ohjaavasti on ratkaisukäytännössä kuitenkin seuraamusta määräämättä katsottu mahdolliseksi kiinnittää asianajajan huomiota johonkin hänen menettelyynsä.

Seuraamusmaksun suuruus, määrältään vähintään 500 ja enintään 15 000 euroa, on tarkoitettu määräytymään kokonaisvaltaisen arvioinnin perusteella, jossa otetaan huomioon muun muassa asianajajan menettelyn moitittavuus, kokemus asianajotehtävistä sekä asianajajan taloudelliset olot, jotka vaihtelevat toimiston koon ja sijainnin sekä toimeksiantojen laadun mukaan. Taloudellisten olojen huomioimisella on pyritty päiväsakkojärjestelmän mukaisesti siihen, että seuraamusmaksu olisi oikeudenmukaisessa suhteessa maksajan maksukykyyn.

Seuraamusmaksu suoritetaan Asianajajaliitolle. Maksua koskee liiton sääntöjen 39 §:n määräys, jonka mukaan, jos jäsen jättää suorittamatta yhdistykselle tulevan maksun, hallituksella on oikeus poistaa hänet asianajajaluettelosta. Maksu ei ole valvontalautakunnan määräämänä seuraamuksena täytäntöönpanokelpoinen. Jos seuraamusmaksun määrää muutoksenhakuasteena toimiva Helsingin hovioikeus tai korkein oikeus, se on myös täytäntöönpanokelpoinen.

Eri seuraamusten käyttämisestä säädetään asianajajalain 7 §:n 2 ja 3 momenteissa. Jos asianajaja menettelee epärehellisesti tai muulla tavalla tahallisesti loukkaa toisen oikeutta, on hänet kurinpidollisena seuraamuksena erotettava asianajajayhdistyksen jäsenyydestä. Jos epärehelliseen menettelyyn tai toisen oikeuden tahalliseen loukkamiseen liittyy lieventäviä seikkoja, voidaan seuraamuksena käyttää seuraamusmaksua tai varoitusta.

Jos asianajaja menettelee muulla kuin edellä kerrotulla tavalla hyvän asianajajatavan vastaisesti tai toimii tavalla, joka on omiaan alentamaan asianajajakunnan arvoa, hänelle on annettava varoitus tai huomautus. Jos asianajajan moitittava käyttäytyminen on toistuvaa tai menettelyyn muuten liittyy raskauttavia seikkoja, seuraamuksena tulee kysymykseen hänen erottamisensa asianajajayhdistyksestä tai seuraamusmaksun määrääminen. Menettelyn toistuvuutta harkittaessa otetaisiin huomioon mikä tahansa pykälässä tarkoitettu asianajajan teko tai laiminlyönti.

Valvontalautakunta voi määrätä erottamis päätöksen noudatettavaksi mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta.

1.3 Palkkioriiita-asiat ja niiden käsittely

Palkkioriiita-asioissa annettavan suosituksen kohteena on palkkio ja kulujen korvaus, jonka asianajaja tai yhtiö, jonka lukuun hän on toiminut, on asianajotehtävästä veloittanut. Suositusta ei voida hakea asianajajaan tai asianajajayhtiöön kohdistetusta muusta, esimerkiksi vahingonkorvauksesta koskevasta vaatimuksesta.

Kertomusvuonna voimassa olleiden Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden (1972) 23 §:n 2 momentin mukaan mikäli asianajajan päämies ei pidä laskua hyväksyttävänä, on asianajajan annettava päämiehelleen tieto siitä, miten tämä voi saattaa palkkioita koskevan erimielisyyden Asianajajaliiton palkkioriiitamenettelyssä ratkaistavaksi.

Suosituksen antamista voi hakea asianajajan päämies tai muu asiakas. Asianajajan päämiehellä tarkoitetaan sitä tahoja, joka on antanut asianajajalle tai asianajoyhtiölle toimeksiannon. Muulla asiakkaalla tarkoitetaan esimerkiksi sellaisen

kuolinpesän osakasta, jonka jaon asianajaja on suorittanut tuomioistuimen antaman määräyksen perusteella. Asianajajan päämiehen vastapuoli ei ole oikeutettu vaatimaan palkkiosuosituksen antamista, koska hän ei ole toimeksiantosuhteessa asianajajaan tai siihen asianajajayhtiöön, jonka lukuun asianajaja on toiminut. Asianajolaskuun perustuva maksuvelvollisuus saattaa kuitenkin siirtyä velallisen vaihdoksen vuoksi toimeksiantosuhteen ulkopuoliselle. Näin voi tapahtua esimerkiksi riitaa koskevan sovinnon yhteydessä, jossa asianajajan päämiehen vastapuoli sitoutuu sovinnon ehtona suorittamaan asianajajan laskun.

Suosituksen antamista koskevassa asiassa hakijan vastapuolena on asiaa hoitanut asianajaja ja se asianajajayhtiö, jonka lukuun asianajaja on toiminut. Yhtiön asianosaisasema perustuu siihen, että käytännössä asianajajan toimenpiteistä laskuttaa se asianajajayhtiö, jonka lukuun asianajaja toimii. Suosituksen hakija voi kohdistaa hakemuksen suosituksen antamisesta joko asianajajaan tai yhtiöön tai molempiin. Suositusta palkkioriiitaan voi pyytää aina siihen saakka, kunnes hakijan oikeus vaatia palkkion alentamista on vanhentunut. Vanhentuminen määräytyy muualla laissa olevien säännösten nojalla. Vanhentumiseen vetoaminen on hakemuksen tutkimisen tahdonvaltainen edellytys eikä vanhentumista tutkita viran puolesta.

Suositusta ei anneta sellaisissa tapauksissa, joissa erikoislainsäädännössä on säännöksiä tiettytyyppisten palkkioriiitojen ratkaisemisesta. Esimerkiksi konkurssipesän pesänhoitajan palkkiota koskeva riita on ratkaistava konkurssisäännön mukaisesti. Myös yrityksen saneerauksesta annetussa laissa ja yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa on erityissäännöksiä siitä, missä järjestyksessä selvittäjän palkkiota ja kulukorvausta koskeva erimielisyys on käsiteltävä.

Palkkioriiita-asiat valmistellaan liiton toimistossa samaan tapaan kuin valvonta-asiatkin.

Suosituksen antamista koskeva asia käsitellään aina valvontalautakunnan jaostossa ja jaoston puheenjohtajana toimii jaoston asianajajakuntaan kuulumaton jäsen. Käsitely on pääsääntöisesti kirjallista, mutta jaosto voi tarvittaessa järjestää suullisen käsittelyn.

Jos asianajolaskua koskeva velkomus on saatettu vireille tuomioistuimessa, asianajajan päämies tai muu asiakas voi estää asian käsittelyn

tuomioistuimessa saattamalla palkkioriiitaa koskevan suosituksen vireille Asianajajaliitossa ja tekemällä ennen pääasiaan vastaamistaan väitteen palkkioriidan saattamisesta vireille. Tällöin tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittely tuomioistuimessa keskeytetään, kunnes valvontalautakunnan suositus on annettu.

Asianajajan on ilmoitettava Asianajajaliittoon, onko hän noudattanut asiassa annettua suositusta. Noudattamisesta tehdään merkintä Asianajajaliiton valvonta-asioista pitämään julkiseen päiväkirjaan.

1.4 Julkisuus

1.4.1 Asiakirjojen julkisuus

Valvontamenettelyn julkisuusarvioinnin yhteydessä joudutaan sovittamaan yhteen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain periaatteenä oleva julkisen vallankäytön avoimuus ja asianajajalaissa säädetyn asianajosalaisuuden turvaaminen.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sovelletaan Suomen Asianajajaliitton sen käyttäessä julkista valtaa, eli Asianajajaliiton suorittaessa asianajajien valvontaa ja käsitellessä valvonta-asioita. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 3 §:n mukaan laki toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuuden vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan. Viranomaisen asiakirjat ovat pääsääntöisesti julkisia, ellei niiden salassapidosta ole säädetty lailla. Toisaalta asianajajista annetun lain 5 c §:ssä on asianajajalle säädetty vaitiolovelvollisuus ja lain 7 d §:n 3 momentin mukaan asianajajan tulee valvonta-asioissa antaa häneltä pyydetyt tiedot ja selvitykset avoimesti ja totuudenmukaisesti. Avoimuus ja totuudenmukaisuus tarkoittavat, että asianajaja ei voi selitystä antaessaan jättää kertomatta niitäkään seikkoja, joista hän lain 5 c §:n perusteella on vaitiolovelvollinen.

Ongelma on ratkaistu lainmuutoksen yhteydessä siten, että asianajajista annettuun lakiin lisättiin viittaus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ja Asianajajaliiton velvollisuuteen

pitää valvonta-asioista julkista päiväkirjaa ja laatia ratkaisusta julkinen ratkaisuseloste.

Asianajajalain 7 j §:n 1 momentin mukaan valvontalautakunnalle valvonta- tai palkkioriiita-asian käsittelyä varten sekä valvonta- ja palkkioriiita-asian ratkaisun sisältävän asiakirjan julkisuudesta on voimassa, mitä viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään viranomaisen asiakirjasta, jollei asianajajan salassapitovelvollisuudesta muuta johdu.

Julkisuuslain 22 §:n mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi. Julkisuuslain 24 §:ssä on lueteltu ne perusteet, jotka oikeuttavat pitämään viranomaisen asiakirjan salaisena. Pykälän 6 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat kanteluasiakirjat ennen ratkaisua, jos tiedon antaminen niistä vaikeuttaisi asian selvittämistä tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä asiaan osalliselle. Asianajajalaissa puolestaan on useampia salassapitoa koskevia määräyksiä. Lain 5 c §:ssä on säädetty asianajajaa koskevasta salassapitovelvollisuudesta, 6 §:ssä liiton hallituksen jäsentä ja asianajajan toimistoa koskevan tarkastuksen suorittajan salassapitovelvollisuudessa ja lain 7 a §:ssä valvontalautakunnan jäsenen salassapitovelvollisuudesta. Julkisuuslain perusteluissa on myös nimenomainen lausuma, jonka mukaan Asianajajaliiton hallussa olevat valvontamenettelyä koskevat asiakirjat, joista ilmenee asianajajan asiakasta koskevia tietoja, ovat salassa pidettäviä.

Valvonta- ja palkkioriiita-asioiden käsittelyyn liittyvien asiakirjojen julkisuuden osalta Asianajajaliiton vakiintunut tulkinta on ollut, etteivät asiakirjat asianajajan salassapitovelvollisuudesta johtuen ole julkisia. Lainmuutoksella ei ole otettu kantaa tähän tulkintaan, vaan ainoastaan selvästi todettu julkisuuslain soveltaminen liiton hallussa oleviin asiakirjoihin.

Asianajajalain uuden 7 j §:n 2 momentin mukaan asiakirja ei missään tapauksessa ole julkinen ennen kuin valvontalautakunnan ratkaisu on annettu tai ratkaisu on asiaan osallisen saatavissa. Liiton sääntöjen 48 §:n 2 momentin mukaan valvonta- tai palkkioriiita-asiaan liittyvien tietojen antamisesta päättää valvontalautakunta. Valvontalautakunnan tietojen antamista koskevasta päätöksestä on mahdollisuus valittaa Helsingin hallinto-oikeuteen.

1.4.2 Julkinen päiväkirja

Asianajajaliiton velvollisuutena on pitää julkista päiväkirjaa käsiteltäväksi tulevista valvonta- ja palkkioriiita-asioista. Julkisen päiväkirjan tarkoituksena on mahdollistaa nykyistä laajemman tiedon antaminen asianajajan palveluita tarvitsevalle siitä, onko asianajaja, jonka puoleen hän on kääntymässä, ollut valvontamenettelyn kohteena tai asianosaisena palkkioriidassa. Julkiseen päiväkirjaan merkityt tiedot ovat julkisia siitä riippumatta, että ne muutoin saattaisivat viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain perusteella tai asianajajan salassapitovelvollisuudesta johtuen olla salassa pidettäviä.

Julkiseen päiväkirjaan on merkittävät tiedot kantelijasta tai hakijasta, asianajajasta ja tarvittaessa asianajajayhtiöstä, asianimikkeestä, ratkaisun antamispäivästä ja ratkaisun lopputuloksesta. Päiväkirjasta on myös käytävä ilmi asian käsittelyn aihe. Palkkioriiitaa koskevissa asioissa päiväkirjaan merkitään myös tieto siitä, onko asianajaja noudattanut valvontalautakunnan antamaa suositusta.

Julkisen päiväkirjan valvonta-asiaa tai palkkioriiita-asiaa koskevat merkinnät poistetaan määräjajan kuluttua valvonta-asian ratkaisemisesta tai palkkiota koskevan suosituksen antamisesta. Erottamista tai seuraamusmaksun määräämistä koskeva tieto poistetaan kymmenen vuoden, varoitusta koskeva tieto kuuden vuoden, huomautusta koskeva tieto ja tieto siitä, ettei seuraamusta ole määrätty, kolmen vuoden kuluttua valvontalautakunnan ratkaisun antamisesta. Palkkioriiita-asiaa koskeva tieto poistetaan kolmen vuoden kuluttua suosituksen antamisesta.

Julkisesta päiväkirjasta ei kuitenkaan poisteta tietoja edellä todetun määräjajan kuluttua, jos asianajajasta on päiväkirjassa uudempi tieto, jota ei vielä voitaisi poistaa.

1.4.3 Julkinen ratkaisuseloste

Valvontalautakunnan on laadittava jokaisesta valvonta-asian ratkaisusta ja palkkioriiita-asiaa annetusta suosituksesta lyhyt seloste, joka on julkinen asiakirja ja pyynnöstä jokaisen saatavilla. Asianajajaliitolla on myös mahdollisuus tarvittaessa saattaa seloste julkisuuteen. Selosteen on tarkoitus olla lyhyt kuvaus asiasta ja siinä annettusta ratkaisusta. Selosteesta ei ilmene viranomaisten

toiminnan julkisuudesta annetun lain tai asianajajan salassapitovelvollisuuden perusteella salassa pidettäviä tietoja.

Julkinen ratkaisuseloste on luonteeltaan informatiivinen eikä sitä säilytetä kauempaa kuin ratkaisua koskeva tieto on merkittynä julkiseen päiväkirjaan.

1.5 Muutoksenhaku

Asianajajalla on aina, kun hänelle on määrätty kurinpidollinen seuraamus, oikeus valittaa valvontalautakunnan tai sen jaoston päätöksestä Helsingin hovioikeuteen. Julkisella oikeusavustajalla, joka ei ole asianajajayhdistyksen jäsen, on ilman nimenomaista säännöstäkin samanlainen muutoksenhakuoikeus.

Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta valvonta-asioissa annettuihin valvontalautakunnan tai sen jaoston päätöksiin. Muutoksenhaku-

oikeuden toteuttamiseksi kaikki valvonta-asioissa annettavat päätökset toimitetaan tiedoksi oikeuskanslerille.

Kantelijalla ei ole valitusoikeutta, koska kantelija ei ole asianosainen valvontamenettelyssä. Valvonta-asian käsittelyn tarkoituksena on selvittää, onko asianajaja kantelussa tarkoitettussa tilanteessa toiminut häntä velvoittavien ammattieettisten normien mukaisesti. Käsittelyssä ei tutkita kantelijan asianajajaan kohdistamia vahingonkorvaus- tai muita vaatimuksia, kuten esimerkiksi sirangaistusvaatimusta. Kantelijan oikeusasemaan kohdistuvat vaatimukset on ratkaistava yleisessä tuomioistuimessa.

Liiton hallitus antaa valituksen johdosta lausuntonsa hovioikeudelle. Hovioikeuden on valitusta käsiteltäessä varattava oikeuskanslerille, asianajajayhdistykselle ja kantelijalle tilaisuus tulla kuulluksi valituksen johdosta ja tarvittaessa esittää sellaista todistelua ja muuta selvitystä, jonka voidaan olettaa vaikuttavan valituksen ratkaisemiseen.

2

Tapausselostuksia

Oikeusministeriön vahvistamien Asianajajaliiton sääntöjen 52 §:n 1 momentin mukaan valvontalautakunnan on annettava vuosittain kertomus, jossa on tilastotietojen lisäksi lyhyesti selostettava periaatteellisesti merkittävien valvonta-asioiden vaiheet ja ratkaisun perusteet tarpeellisin osin. Kertomukseen voidaan ottaa muitakin tietoja lautakunnan käsittelemistä asioista ja hallituksen toimenpiteistä asianajajien valvonnassa.

Valvontalautakunnalla on mahdollisuus tarvittaessa saattaa valvonta- tai palkkiorita-asiassa tehtyä ratkaisua koskeva seloste julkisuuteen myös muulla tavalla. Käytännössä lautakunta on määrännyt periaatteellisesti merkittävistä ja yleiseltä kannalta mielenkiintoisista tapauksista laatimansa referaatin julkaistavaksi Defensor Legis-lehdessä tai niistä laaditaan tapausselostus Advokaatti-lehteen.

Tässä valvontakertomuksessa on referoitu periaatteellisesti merkittäviä ja muutoin mielenkiintoisia kertomusvuoden aikana tehtyjä päätöksiä.

2.1 Asianajajan laskutus

Kertomusvuonna voimassa olleiden Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden (1972) 23 § 1 momentissa on määrätty, että asianajajan palkkion tulee olla määrältään kohtuullinen. Asianajajan tulee säännöksen 2 momentin mukaan oma-aloitteisesti ilmoittaa asiakkaalle mahdollisuudesta saada palkkioerimielisyys ratkaistavaksi asianajajalain mukaisessa palkkioritamenettelyssä.

Kanteluissa ja palkkiorita-asioissa on moitittu asianajajaa kohtuuttoman korkeasta laskutuk-

sesta tai muista laskutusmenettelyyn liittyvistä seikoista. Vuonna 2008 tuli vireille 66 palkkiorita-asiaa (vuonna 2007: 96) ja valvontalautakunta ratkaisi kertomusvuonna aineellisesti yhteensä 54 palkkiorita-asiaa, joista 11 (20 %) asiassa annettiin suositus palkkion alentamisesta. Kaikki palkkiorita-asioissa tehdyt päätökset, joissa palkkiota on suositettu alennettavaksi, saatetaan liiton hallituksen tietoon sen arvioimiseksi, tuleeko hallituksen yleisvalvontavelvollisuutensa nojalla saattaa annetun suosituksen johdosta vireille myös valvonta-asia.

Asianajajan voidaan katsoa menetelleen normaalia korkeamman laskutuksensa vuoksi hyvän asianajajatavan vastaisesti. Kohtuuton laskutusmenettely on omiaan vähentämään yleistä luottamusta ja arvostusta koko asianajajakuntaa kohtaan (TO 2 § 2).

Mikäli asianajajan on havaittu menetelleen hyvän asianajajatavan vastaisesti selvästi kohtuuttoman korkealla laskutuksellaan, lautakunta on pääsääntöisesti määrännyt hänelle kurinpidolliseksi seuraamukseksi varoituksen tai huomautuksen.

Sen lisäksi, että valvontalautakunnalle toimitetaan palkkion kohtuullistamishakemuksia, tehdään liiton toimistoon myös puhelimitse tiedusteluja asianajajien laskutusperusteisiin liittyen. Asiakkaille tulee monesti yllätyksenä, että asianajajien palkkiot ovat aivan eri luokkaa kuin esimerkiksi oikeusapuasioissa laskutettavat taksat. Asiakas ei ole toimeksiannon alkaessa tullut kysyneeksi tuntilaskutushintaa ja asianajaja ei ole oma-aloitteisesti tullut kertoneeksi. Kirjallinen toimeksiantosopimus poistaisi tämän ongelman. Erittäin usein kysytty kysymys koskee puheluiden ja sähköpostien veloittamista. Asiakkaan

on vaikea ymmärtää, että häntä veloitetaan siitä, että hän on tiedustellut asianajajalta toimeksiantonsa etenemisestä ja yrittänyt jouduttaa sen hoitamista ja muutaman minuutin puhelinkeskustelu maksakin useita kympejä. Samoin asianajajan olisi varmuuden vuoksi hyvä ilmoittaa aina alkuneuvotteluun aikaa varattaessa, että tämäkin tapaaminen on maksullinen. Asiakkaiden mieliin on usein jäänyt joidenkin toimistojen mainostama ”maksuton alkuneuvottelu” ja heille tulee yllätyksenä, että asianajaja voi laskuttaa siitä, kun asiakas keskustelee tämän kanssa mahdollisen toimeksiannon vastaanottamisesta. Asiakkaan näkökulmasta laskutusoikeutta ei ole syntynyt, kun ei ole vielä syntynyt toimeksiantosuhdetakaan. Asianajajan näkökulmasta laskutettavaa työtä on tehty, kun asianajaja on alkuneuvottelussa kartoittanut asiakkaan tilannetta ja mahdollisia etenemisvaihtoehtoja. Näissä tapauksissa valvontalautakunta on ratkaisuisaan todennut pääsääntönä olevan niin asianajopalveluita kuin muitakin palveluita hankittaessa, että palvelusta veloitetaan, ellei toisin ole sovittu.

Laskutusoikeus alkuneuvottelusta (käsitelty valvonta-asiana)

Kantelija oli ottanut yhteyttä asianajajaan ja halunnut tavata tämän toimistolla tarjotakseen toimeksiantoa. Kantelija ja asianajaja olivat tavanneet kerran ja olivat muuten olleet kirjeitse yhteydessä. Kun asianajaja oli selittänyt, ettei kantelijan oikeusturvavakuutus korvaisi avustajan käyttämistä, oli kantelija päättänyt mennä käräjäoikeuden istuntoon ilman avustajaa. Kantelijan näkemyksen mukaan asianajajan asiassa esittämä lasku oli perusteeton, koska kantelija ei ollut tehnyt minkäänlaista sopimusta asiansa hoitamisesta eikä asianajaja ollut maininnut laskuttavansa tapauksesta, joka ei edes johtanut toimeksiantoon.

Asiassa esitetyistä selvityksistä sekä asiassa käydystä sähköpostikirjeenvaihdosta ilmeni, että kantelija ja asianajaja olivat olleet useaan kertaan yhteydessä ja pitäneet yhden neuvottelun kestoltaan 1,5–2 tuntia. Asianajaja oli selvittänyt kantelijalle, kuinka asiassa tulisi hänen näkemyksensä mukaan edetä. Valvontalautakunta piti riidattomana, että kun kantelija oli saanut asianajajalta oikeudellista neuvontaa, ja kun asianajaja oli laatinut ja toimittanut käräjäoikeudelle kantelijan puolesta kirjallisen vaatimuksen rikosasiassa, oli heidän välillään

ollut toimeksiantosuhde. Valvontalautakunta totesi, että lähtökohtana palvelua asianajajalta samoin kuin muilta elinkeinonharjoittajilta pyydetäessä on pidettävä, että palvelusta veloitetaan ellei toisin sovita. Ei seuraamusta.

Toimeksiantoon kuulumattomien toimenpiteiden laskuttaminen

Asianajaja oli toimittanut perunkirjoituksen ja eräitä muita toimenpiteitä kuolinpesässä. Perunkirjoituksesta oli laskutettu yhteensä arvonnalisäveroineen 5 686,69 euroa. Asianajajan mukaan kyse oli ollut paljosta muustakin kuin perunkirjoituksesta. Asianajaja oli selvittellyt mahdollisen avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen asemaa, koska perunkirjoituksen pitäjän tulee selvittää pesän osakkaat ja hän oli selvittänyt pyynnöstä mahdollisuutta osituksen toimittamiseen. Valvontalautakunta suositti perunkirjoitusta ynnä muuta koskevan laskun alentamista määrällä, mikä oli vähintään arvioitavissa aviottomana lapsen asemaa koskeväksi selvittelyksi. Tällaisia kuluja oli laskussa yksilöity 155 euroa + alv. Lisäksi asianajajan vastauksesta sekä laskusta kävi ilmi, että hän oli selvittellyt isyyden vahvistamista koskevaa kysymystä ja oli ollut asian johdosta yhteydessä osakkaisiin. Tämän huomioon ottaen valvontalautakunta suositti laskun määrää alennettavaksi 300 eurolla lisättyä arvonnalisäveron (22 %) määrällä, eli yhteensä 366 euroa.

Asiavaltuus palkkiorita-asiasa

Hakija oli moittinut asianajajan vainajan edunvalvonnasta laskuttamaa laskua, joka oli runsaan kuukauden ajalta ollut 8 238,61 euroa. Lisäksi hakija oli moittinut asianajajaa siitä, että tämä oli pyrkinyt laskuttamaan kuolinpesää yli viisi vuotta vanhoista toimenpiteistä. Hakija oli kuolinpesän osakas. Pesä oli luovutettu pesänselvittäjän hallintaan. Valvontalautakunta totesi, että edunvalvontalaskun osalta kyseessä on lasku, jonka suuruus määräytyy oikeusministeriön 14.1.2001 antaman palkkio-ohjeen mukaisesti. Asianajajan lasku ja sitä koskevat laskelmat oli toimitettu maistraatille, joka oli antanut päätöksensä palkkiosta. Valvontalautakunnan toimivaltaan ei kuulu edunvalvonta-asiasa annetun laskun tutkiminen. Palkkiorita-asiaa ei otettu tältä osin tutkittavaksi. Toinen lasku koski asianajajan vainajan toimeksiannosta vuosina 2002 ja 2006 suorittamia

toimenpiteitä. Lasku oli vainajan kuoleman jälkeen osoitettu hänen kuolinpesälleen. Koska pesänselvittäjän tehtävänä on edustaa kuolinpesää, hakijalla ei ollut oikeutta saattaa kuolinpesän puolesta palkkioriiita-asiaa vireille. Palkkioriiita-asiaa ei tältäkkään osin otettu tutkittavaksi.

Erimielisyys laskutusperusteesta

Hakijan rikosasiaa oli hoitanut erään asianajotoimiston yksi osakas. Myöhemmin hakijaa oli neuvottu nostamaan myös siviilikanne asiassa. Hakijaa oli laskutettu toimeksiannon hoitamisesta yhteensä arvonlisäveroineen 19 105,10 euroa. Hakijan mukaan siviilikannetta koskeva toimeksianto oli kuitenkin sovittu hoidettavaksi ns. kulu-riskillä. Hakijalla itsellään ei ollut ollut intressiä nostaa kannetta, mutta hän oli antanut asianajotoimiston tehdä sen, koska hänelle oli vakuutettu menettelyn olevan hänelle täysin ilmaista ja siten riskitöntä. Asiassa järjestettiin suullinen käsittely hakijan ja asianajajan kuulemiseksi. Valvontalautakunnan suullisessa käsittelyssä saaman vaikutelman mukaan hakija oli laskun saapumiseen asti ollut selvästi siinä käsityksessä, että asia hoidettaisiin kulu-riskillä. Hakijan kertomusta tukivat erään toisen asianajajan ja toimittajan kertomukset siitä, miten hakija oli heille kertonut asiasta. Asianajotoimisto ei myöskään ollut laskuttanut toimeksiannosta vielä käräjäoikeuskäsittelyn jälkeen, vaikka se oli toimiston normaalikäytäntö. Valvontalautakunnan näkemyksen mukaan esitetty selvitys osoitti, että asianajotoimiston puolelta ei ollut toimeksiannosta sovittaessa tai sen jälkeenkään riittävän selvästi kerrottu hakijalle laskutusperusteista. Tähän olisi kuitenkin ollut erityistä aihetta kysymyksessä olevan kaltaisessa riita-asiassa, jossa oli ollut nähtävissä ilmeinen riski asianajokulujen kasvamisesta jutun taloudellista intressiä merkittävästi suuremmaksi. Valvontalautakunta piti asianajotoimiston menettelyä toimeksiannosta sopimisessa ja laskutusperusteista informoinnissa kokonaisuutena arvioiden sellaisena, että riita-asiaa koskevien toimenpiteiden laskuttaminen hakijalta ei ollut perusteltua ja kohtuullista. Tällöin asianajotoimiston laskutukseksi jäi riita-asian vastapuolelta oikeudenkäyntikuluina perittävä määrä. Valvontalautakunta suositti, että asianajotoimisto ei laskuttaisi hakijalta riita-asian hoitamisesta aiheutuneista toimenpiteistä.

Palkkion kohtuuttomuus

Asianajaja oli toiminut pesänselvittäjänä ja -jakajana kuolinpesässä. Pesän jakoarvo oli noin 14 miljoonaa euroa. Asianajaja oli laskuttanut testamentin toimeenpanosta, pesänselvityksestä ja perinnönjaosta yhteensä arvonlisäveroineen 147 010 euroa. Asianajaja oli veloittanut pesänselvityspalkkiona 0,3 % pesän jakoarvosta vähennettynä 10 000 eurolla ja pesänjakopalkkiona 0,6 % pesän jakoarvosta. Valvontalautakunta katsoi, että vaikka kuolinpesän varallisuus oli ollut poikkeuksellisen suuri, itse toimeksianto ei ollut ollut tavanomaista vaikeampi. Laskutus oli kohtuutonta, kun otettiin huomioon tehty työmäärä ja tehtävän vaikeusaste. Valvontalautakunta katsoi, että asianajajalla sinänsä oli ollut oikeus käyttää prosenttiperusteista laskutusta, mutta tässäkin tapauksessa laskutuksen tuli olla kohtuullista. Valvontalautakunta suositti palkkion kohtuullistamista yhteensä 28 060 eurolla, joka oli hakijan esittämä kohtuullistamisvaatimus. Palkkioiden kohtuulliseksi yhteissummaksi jäi 118 950 euroa.

Palkkion kohtuuttomuus

Asianajaja oli toiminut käräjäoikeuden määräämänä pesänjakajana avioeron johdosta tehtävissä osituksessa. Asianajaja oli laskuttanut tehtävän hoitamisesta yhteensä arvonlisäveroineen 14 713,10 euroa. Asianajaja oli ilmoittanut aikaveloituspäätöksen olevan ”tuntimäärien painotuksen mukaan” arvioitu keskiarvo hänen vuosina 2001–2008 käyttämistään veloituspäätösteistä. Hakijan selvityksen mukaan em. laskentatapaa noudattaen palkkion määräksi muodostuisi 481,92 euroa pienempi summa. Valvontalautakunta totesi osituskirjan perusteella kyseessä olleen työläs ositus. Pesänjakajan ratkaistavaksi oli jäänyt 17 riitakysymystä. Ositettavaan omaisuuteen oli tavanomaisen omaisuuden lisäksi kuulunut mm. toiminimen varat ja velat sekä ulkomailla sijaitseva huoneisto. Saadun selvityksen perusteella valvontalautakunnalla ei ollut perusteita katsoa, että johonkin toimenpiteeseen olisi käytetty liikaa aikaa eikä asianajajan laskuttamaa kokonaistyömäärää 73 tuntia voinut siten pitää liiallisena. Valvontalautakunta totesi, että jos asianajaja käyttää aikaperusteista laskutusta, laskutuksessa on käytettävä kullakin hetkellä voimassa olevaa toimiston palveluhinnastossa ilmoitettua tunti-hintaa. Näin ollen valvontalautakunta ei pitänyt

asianajajan käyttämää tuntimäärien painotuksen mukaan arvioimaansa keskihintaa hyväksyttävänä. Valvontalautakunta suositti laskua alennettavaksi 482 euroa.

2.2 Asianajajan velvollisuuksista valvontamenettelyssä

2.2.1 Asianajajan velvollisuus alistua valvontamenettelyyn (AAL 6 § 1, TO 2 § 2 ja Suomen Asianajajaliiton säännöt 43 § 3 mom.)

Asianajajakunnan autonomian perustakeena on toimiva ja ulospäin uskottava asianajajien valvontajärjestelmä.

Jokainen asianajaja on sitoutunut ammatilliseen valvontaan. Asianajaja ei ole oikeutettu saamaan korvausta valvonnan hänelle aiheuttamista kuluista valvontatoimet käynnistäneeltä henkilöltä tai muultakaan taholta. Kuluja vaatiminen moitteisiin vastaamisen aiheuttamasta työstä antaisi kantelijalle väärän kuvan asianajajien valvontajärjestelmästä ja saattaisi siten alentaa luottamusta asianajajakuntaan ja sen eettiseen valvontaan.

Korvauksen vaatiminen valvonta-asiaan vastaamisesta, asian sovinnollinen selvittäminen (Suomen Asianajajaliiton säännöt 43 § 3 mom., TO 34 §)

Valvontalautakunta havaitsi, että asianajaja ei ollut ennen oikeudellisiin toimenpiteisiin ryhtymistä ilmoittanut vastapuolen asiamiehenä toimineelle kantelijalle päämiehensä vaatimuksista eikä varannut vastapuolelle harkinta-aikaa ja tilaisuutta asian sovinnolliseen selvittämiseen. Valvontalautakunta ei havainnut, että vahingonkorvauskanteen nostamisen siirtäminen myöhemmäksi sovinnon selvittämiseksi olisi saattanut aiheuttaa oikeudenmenetyksen tai muuta vahinkoa, vaan katsoi asianajajan perusteettomasti laiminlyöneen asian sovinnollisen selvittämisen mahdollisuuden. Lisäksi valvontalautakunta havaitsi asianajajan sisällyttäneen tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa päämiehensä oikeudenkäyntikuluvaatimukseen valvontamenettelyä koskeneita toimenpiteitä. Vaatimalla kantelijan päämieheltä korvausta valvontamenettelystä aiheutuneista kustan-

nuksista oli asianajaja menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti. Varoitus.

2.2.2 Asianajajan vastaus- ja totuudessapysymisvelvollisuus (AAL 6 § 1 ja TO 50 §)

Asianajajan tulee itse myötävaikuttaa kurinpitoasian selvittämiseen. Hän on velvollinen AAL 6 § 1 momentin, 7d § 3 momentin ja TO 50 §:n perusteella antamaan valvonta-asioissa vastauksen kantelijan häneen kohdistamiin moitteisiin. Tämä koskee jokaista esitettyä moitetta ammattieettisesti virheelliseksi koetusta menettelystä.

Asianajajan vastausvelvollisuus koskee myös tilanteita, joissa valvontalautakunta, sen asiaa esittelevä jäsen, liiton pääsihteeri tai asiaa valmisteleva jaoston sihteeri pyytävät häneltä tietoja tai selitystä asian valmistelun, käsittelyn tai toimiston tarkastuksen yhteydessä.

Asianajaja ei voi kieltäytyä vastausvelvollisuutensa täyttämisestä vetoamalla salassapitovelvollisuuteensa. Asianajajista annetun lain 7a § 2 momentin mukaan salassapitovelvollisuus päämiehen asioiden suhteen koskee sekä valvontalautakunnan jäseniä että liiton toimiston henkilökuntaa. Mikäli kantelija ei ole asianajajan oma päämies, selvityksen salassa pidettäväksi ilmoitetuista osista ei toimiteta kantelijan tietoon.

Asianajajan vastausvelvollisuuteen kuuluu myös, että hän on velvollinen noudattamaan selvityksen antamiselle asetettua määräaikaa.

Valvonta-asiassa ei ole kysymys rikosoikeudellisesta tuomitsemistoiminnasta vaan asianajajakunnan eettisten sääntöjen noudattamisen valvonnasta. Tästä seuraa, että asianajaja on valvonta-asioissa velvollinen noudattamaan totuutta. Asianajajan tulee antaa totuudenmukaisesti vastaus jokaiseen kantelijan esittämään hyvän asianajajatavan rikkomista koskevaan moitteeseen. Totuudessapysymisvelvollisuus koskee myös jokaista lautakunnan tai liiton toimiston esittämää kysymystä sekä asian selvittämistä suullisessa käsittelyssä.

Valvontalautakunta kiinnittää huomiota siihen, että vaikka asianajajan vastaus- ja totuudessapysymisvelvollisuus koskee myös tekoja ja laiminlyöntejä, jotka saattavat aiheuttaa kurinpidollisia seuraamuksia, tämän velvollisuuden noudattamatta jättäminen on aina hyvän asianajajatavan vastaista menettelyä.

Lautakunnan seuraamuskäytännössä vastaus- ja totuudessapysymisvelvollisuuden rikkomiseen on suhtauduttu vakavasti. Seuraamukseksi on pääsääntöisesti määrätty vähintään varoitus.

TO 50 § ja 4 § 1 Asianajajan vastaus- ja totuudessapysymisvelvollisuus

Kantelija oli moittinut asianajajaa useita perunkirjoitustoimeksiantoon liittyneistä laiminlyönneistä, mm. siitä, että asianajaja ei ollut vastannut hänen soittopyyntönsä. Asiakas oli soittanut uudelleen kahden viikon kuluttua ja oli tuolloin saanut asianajajaan yhteyden. Asianajaja totesi antamassaan vastauksessa pyrkinensä aina mahdollisimman nopeasti vastaamaan kantelijan soittoihin ja soittopyyntöihin, kuten muidenkin asiakaidensa yhteydenottoihin. Valvontalautakunta totesi ratkaisussaan, ettei asianajaja ollut vastauksessaan ottanut kantaa tässä yksittäistapauksessa esitettyyn moitteeseen vastausvelvollisuuden laiminlyönnistä. Valvontalautakunta katsoi, että asianajaja ei ollut viivytyksettä vastannut kantelijan soittopyyntöön ja oli näin laiminlyönyt velvollisuutensa asianajajana ja menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti. Huomautus.

2.3 Asianajajan esteellisyys

2.3.1 Tapaohjeiden varsinaista esteellisyttä koskevat säännöt (TO 11-17 §§)

Asianajajan riippumattomuutta ja lojaalisuusvelvollisuutta päämiestään kohtaan vahvistavia tapaohjeiden esteellisyssäännöksiä koskevat valvontatapaukset eivät ole aikaisempiin vuosiin verrattuna olennaisesti vähentyneet. Niissä esille tulleet erilaisia ristiriitaisia intressejä koskevat tilanteet ovat usein monimuotoisia ja vaihtelevia ja joskus vaikeita ratkaista.

Hyvän asianajajatavan sisältöä ei ole tyhjentävästi kirjattu tapaohjeisiin. Se kehittyi erityisesti esteellisyytilanteiden osalta jatkuvasti. Tapaohjeet eivät aina anna valmista vastausta konkreettiseen esteellisyysepäilyyn aiheuttaneeseen tilanteeseen. Hyvän ohjeena voidaan pitää seuraavaa sääntöä: Jos asianajaja joutuu miettimään, onko hän esteellinen, niin yleensä hän on.

Asianajaja on aina velvollinen itse pitämään huolen siitä, että hän noudattaa tapaohjeiden ja asianajajaetiikan peruseriaatteista johdettuja esteellisyyssääntöjä. Nämä asianajajaettiset säännöt asettavat asianajajalle yleensä pitemmälle menevän riippumattomuusvelvollisuuden kuin lain määräykset. Siten esim. oman päämiehen antama suostumus siihen, että asianajaja voi tapaohjeiden aiheuttamasta esteellisyydestä huoliotta hoitaa tämän asiaa, ei ilman muuta poista jääviyden aiheuttamaa ammattieettistä vastuuta. Sekään, että tuomioistuin on katsonut asianajajan oikeudellisesti jäävittömäksi sen määräämään tehtävään, ei välttämättä vapauta asianajajaa noudattamasta hyvän asianajajatavan sisältämiä esteellisyyssnormeja, jotka saattavat olla tiukemmat kuin tuomioistuimen noudattamat normit.

Valvontalautakunnan ratkaisukäytännössä esteellisyys on pääsääntöisesti johtanut varoituksen määräämiseen.

Vuonna 2008 ratkaistuista 312 valvonta-asiaa 89 tapauksessa määrättiin kurinpidollinen seuraamus. Näistä 12 tapauksessa ainakin yksi syy seuraamuksen määräämiselle oli esteellisyys, mikä tarkoittaa, että 13,5 % kaikista valvontalautakunnan määräämistä seuraamuksista tuli esteellisyyden perusteella.

2.3.2 Tapaohjeiden 2 § 2

Esteettömyyden arvioinnin kannalta tulee kiinnittää huomiota lisäksi siihen, että hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden (1972) 2 § 2 momentin mukaan asianajajan tulee välttää kaikkea, mikä saattaa alentaa asianajajakunnan arvoa ja vähentää luottamusta asianajajakuntaan. Tämän vuoksi esteellisyysepäilyyn aiheuttaneessa tilanteessa on usein otettava huomioon myös se, mitä epäilyjä käsillä oleva järjestely saattaa herättää ulkopuolisen tarkkailijan mielessä. Vaikka asianajaja itse katsoisikin olevansa esteetön, tosiasioita tuntemattomasta tilanne saattaa näyttää sellaiselta, jossa asianajaja ei voi toimia itsenäisesti ja ulkopuolisista tahoista riippumattomana. Myös tällaisissa asianajajakunnan yleistä luotettavuutta ja arvontoa heikentävissä tilanteissa toimeksianto tulisi torjua.

Valvontalautakunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös siihen, että mm. Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamisen myötä vaatimus

siitä, että esteettömänä toimivan tulee myös näyttää puolueettomalta, on tullut viime vuosina entistä painokkaammin esille muillakin yhteiskunnallisilla toiminta-alueilla. Näin on tapahtunut esimerkiksi tuomareiden ja virkamiesten esteellisyyssajatelun yhteydessä.

2.3.2.1 ESTEELLISYYS TOIMEKSIANTO-SUHTEESSA (TO 13 §)

Esteellisyys, osakassopimusluonnoksen laatiminen ja osakkaan avustaminen (TO 13 ja 14 §§)

Asianajaja oli toiminut erään yhtiön asiamiehenä osakassopimuksen laatimisessa. Lopullinen osakassopimus oli kuitenkin laadittu ja allekirjoitettu toisessa toimistossa. Myöhemmin osakassopimusta valmistellut asianajaja oli avustanut erästä osakasta riita-asiaassa, jossa oli vedottu myös osakassopimukseen. Valvontalautakunta katsoi, että laatimalla luonnoksen osakassopimukseksi oli asianajajalle syntynyt esteellisyys avustaa osakassopimuksen osapuolena ollutta henkilöä myöhemmässä riidassa, jossa oli vedottu myös osakassopimukseen. Sillä seikalla, että sopimus oli laadittu loppuun toisessa toimistossa, ei ollut merkitystä esteellisyyttä arvioitaessa. Myöskään sillä seikalla, että kantelija ei ollut prosessin kestäessä vedonnut asianajajan esteellisyyteen, ei ollut merkitystä. Sen arvioiminen, onko olemassa sellaisia seikkoja, jotka muodostavat esteellisyyden ja näin ollen estävät toimeksiannon vastaanottamisen, kuuluu asianajajan itsensä harkittavaksi toimeksiantoa vastaanottaessaan. Varoitus.

Esteellisyys, rekisteröity yhdistys ja hallituksen jäsen (TO 13 §)

Asianajaja oli toiminut erään rekisteröidyn yhdistyksen asiamiehenä helmikuussa pidettyä vuosikokousta koskevassa moitekanteessa, jossa kantajana oli ollut kantelija ja vastaajana yhdistys. Myöhemmin asianajaja oli toiminut yhdistyksen vastapuolen asiamiehenä asiassa, jossa oli kysymys yhdistyksen myöhemmin pidetyn syyskokouksen moitekanteesta. Ensimmäinen kanne, jossa asianajaja oli toiminut vastaajana olleen yhdistyksen asiamiehenä, oli koskenut yhdistyksen sääntömääräisen vuosikokouksen helmikuussa tekemän päätöksen moittimista. Haastehakemuksen mukaan yhdistyksen päätös erään henkilön valitse-

misesta yhdistyksen hallitukseen tuli kumota. Ensimmäisen toimeksiannon päätyttyä asianajaja oli ottanut tältä henkilöltä vastaan toimeksiannon nostaa kanne yhdistystä vastaan. Tuossa kanteessa oli ollut kysymys syyskokouksen päätöksen kumoamisesta. Syyskokouksessa oli julistettu koko helmikuun kokous ja pöytäkirja hylätyiksi. Esitettyjen kahden haastehakemuksen nojalla valvontalautakunta katsoi, että jälkimmäisessä kanteessa oli ollut osin kysymys samasta helmikuun kokouksen päätöksestä kuin ensimmäisessäkin kanteessa. Näin ollen asianajajan olisi tullut esteellisyytensä vuoksi torjua jälkimmäinen toimeksianto. Varoitus.

Esteellisyys, toimeksiannon jatkaminen esteellisenä (TO 13 §)

Asianajaja oli suorittanut puolisoiden pyynnöstä avioero-osituksen. Lisäksi hän oli laatinut perukirjan kantelijoiden rintaperillisen jälkeen. Tämän jälkeen toinen puolisoista oli kääntynyt asianajajan puoleen toisen puolison laitettua käräjäoikeudessa vireille lasten asumista, elatusta ja tapaamista koskevan kanteen. Valvontalautakunta katsoi, että avioero-osituksen suorittaminen oli toimeksianto, jossa tietoon tulleilla seikoilla saattoi olla merkitystä lasten asumista, elatusta ja tapaamista koskevan asian hoitamisessa. Asianajaja oli näin ollut esteellinen toimimaan toisen puolison avustajana asiassa. Asianajajalle määrättiin kurinpidolliseksi seuraamukseksi varoitus. Valvontalautakunnan antaman ratkaisun jälkeen asianajaja oli kuitenkin toiminut päämiehensä avustajana valmisteluistunnossa. Valvontalautakunta toteaa, että katsoessaan asianajajan menetelleen hyvän asianajajatavan vastaisesti lähtökohtana on se, että asianajaja ottaa vastaisuudessa ojentuakseen hänelle määrätyn kurinpidollisen seurauksen johdosta. Kun kyse on esteellisyydestä, tarkoittaa valvontalautakunnan antama seuraamus, että asianajajan on luovuttava toimeksiannosta, johon hänet on todettu esteelliseksi. Asianajajalle määrättiin toimeksiannon hoitamisen jatkamisesta esteellisenä kurinpidolliseksi seuraamukseksi varoitus.

Esteellisyys, asunto-osakeyhtiö (TO 13 §)

Asianajaja oli avustanut paritaloaluoneiston osakasta X tämän ja toisen osakkaan Y välisissä taloyhtiön hallintoon liittyvissä erimielisyyksissä.

Erimielisyydet johtuivat siitä, että molempien huoneistojen rakennusoikeus oli ylitetty ja rakennusvalvonta oli velvoittanut yhtiön hakemaan poikkeuslupaa rakennusluvan ylittävälle asuintiloille. Erimielisyyksien vuoksi yhtiökokouksia ei ollut pidetty ja yhtiölle ei ollut voitu valita hallitusta. Osakas Y oli vaatinut, että käräjäoikeus oikeuttaisi hänet hakemaan tarvittavat viranomaisluvut omistamansa huoneiston saattamiseksi lainmukaiseksi. Osakas X:ää avustanut asianajaja oli hakieksaan määräjänpidennystä vastauksen toimittamiselle viranomaislupien hakemista koskevaan haastehakemukseen ilmoittaen toimivansa asunto-osakeyhtiön asiamiehenä.

Asiassa saadusta selvityksestä ilmeni, että asianajaja oli päämiehenään olleen osakkeenomistajan toimeksiannosta hakenut käräjäoikeudelta määräjänpidennystä jutussa, jossa vastaajana oli ollut asunto-osakeyhtiö. Asianajaja oli nimennyt hakemukseen hakijaksi nimenomaan asunto-osakeyhtiön eikä osakkeenomistajaa, jonka puolesta oli koko ajan ilmoittanut hoitaneensa asiaa. Valvontalautakunta havaitsi, että osakkeenomistajan ja asunto-osakeyhtiön edut käsillä olleessa asiassa saattoivat olla ristiriidassa keskenään ja että asianajaja oli ollut esteellinen hoitamaan asiaa asunto-osakeyhtiön nimissä. Asianajaja olisi voinut ilmoittaa käräjäoikeudelle päämiehensä nimissä haastamisessa tapahtuneesta virheestä, jolloin hänen ei olisi tarvinnut esiintyä asunto-osakeyhtiön asiamiehenä. Varoitus.

Esteellisyys, asunto-osakeyhtiö (TO 13 §)

Asianajaja oli toiminut asunto-osakeyhtiön avustajana yhtiön rakennuksen rakennusvirheitä koskeneessa asiassa rakentajaa vastaan. Asunto-osakeyhtiö oli tammikuussa 2008 päättänyt toimeksiannon. Asianajaja oli asunto-osakeyhtiön toimeksiantoa hoitaessaan syksyllä 2007 lähettänyt rakentajalle kirjeen, jossa oli esitetty vaatimuksia sekä asunto-osakeyhtiön että kahden osakkeenomistajan asiamiehenä. Toimeksiannon jo päätyttyä, oli asianajaja huhtikuussa 2008 lähettänyt rakentajalle kaksi kirjettä asunto-osakeyhtiön hallituksen valtuuttamana asiamiehenä. Edelleen asianajaja oli huhtikuussa 2008 lähettänyt neljän osakkeenomistajan avustajana asunto-osakeyhtiölle kirjeen, jossa oli esitetty rakennusvirheisiin perustuvia vaatimuksia asunto-osakeyhtiötä kohtaan.

Valvontalautakunta katsoi asianajajan menettelleen huolimattomasti ilmoittaessaan rakentajalle huhtikuussa 2008 lähettämässään kirjeissä toimivansa asunto-osakeyhtiön asiamiehenä, vaikka kirje oli lähetetty osakkaiden asiamiehenä. Lisäksi valvontalautakunta katsoi, että esittäessään vaatimuksia osakkeenomistajien puolesta asunto-osakeyhtiötä, eli entistä päämiehtään vastaan, oli asianajaja avustanut vastapuolta samassa asiassa ja näin ollen toiminut esteellisenä ja menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti. Varoitus.

Esteellisyys, ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti, valvontavelvollisuuden laiminlyönti, huolimattomuus (TO 13, 22 ja 3 §§)

Asianajaja oli vuonna 2002 laatinut valituslupahakemuksen korkeimpaan hallinto-oikeuteen kantelijan lapsien oleskelulupia koskevasta hallinto-oikeuden päätöksestä. Ulkomaalaisvirasto oli vuonna 2001 antanut kielteisen päätöksen kantelijan ensimmäiseen lasten oleskelulupaa koskevaan hakemukseen. Kantelija oli vuonna 2004 antanut asianajajalle uuden toimeksiannon avustaa uuden oleskelulupahakemuksen käsittelyssä. Toimeksiantoa oli hoitanut asianajaja itse ja avustavana lakimiehenä toimistossa työskennellyt oikeustieteenkandidaatti. Ulkomaalaisvirasto oli antanut asiassa kielteisen päätöksen syyskuussa 2004, Helsingin hallinto-oikeus syyskuussa 2005 ja korkein hallinto-oikeus oli hylännyt valitusluvan.

Toimeksiantoa asianajotoimistossa hoitanut avustava lakimies oli vuosina 2000 ja 2001 toiminut ulkomaalaisvirastossa tarkastajana. Hän oli tuolloin osallistunut kantelijan lapsien ensimmäistä oleskelulupahakemusta koskevan asian käsittelyyn. Lakimies oli tullut asianajotoimiston palvelukseen joulukuussa 2003.

Valvontalautakunta katsoi, että lakimies oli ollut esteellinen hoitamaan kantelijan lasten oleskelulupa-asiaa sillä perusteella, että hän oli aiemmin toimiessaan ulkomaalaisvirastossa osallistunut kyseisten lasten aiemmin tehtyjen oleskelulupahakemusten käsittelyyn. Koska asianajaja ei ollut ilmoittanut kantelijalle siitä, että avustava lakimies oli aiemmin ollut tekemisissä lasten oleskelulupahakemusten kanssa, ei hän ollut hoitanut toimeksiantoa riittävän huolellisesti ja täsmällisesti. Varoitus.

2.3.2.2 ESTEELLISYYS MÄÄRÄYKSEN- VARAISISSA TEHTÄVÄSSÄ (TO 13 §)

Hakeminen pesänselvittäjäksi ja -jakajaksi yhden osakkaan pyynnöstä (TO 13 §)

Asianajaja oli huhtikuussa 2006 erään pesänosakkaan pyynnöstä ottanut toimeksiannon tehdä ositus- ja perinnönjakosopimuksen kantelijan kuolleen isän jälkeen. Asianajaja oli päättänyt toimeksiannon oltuaan yhteydessä toiseen osakkaaseen ja havaittuaan, ettei asiassa ollut edellytyksiä sopimuksen tekemiselle. Elokuussa 2006 asianajaja oli laatinut kantelijan äidin toimeksiannosta testamentin ja toiminut testamentin todistajana. Kaksi vuotta myöhemmin asianajaja oli toimittanut perunkirjoituksen äidin jälkeen ja toiminut perunkirjoituksen toisena uskottuna miehenä. Huhtikuussa 2008 asianajaja oli erään osakkaan pyynnöstä tehnyt käräjäoikeudelle hakemuksen pesänjakajan määräämisestä kantelijan vanhempien kuolinpesiin suorittamaan ositus vanhempien välillä ja perinnönjako molemmissa kuolinpesissä esittäen itseään tehtävään. Osa pesän osakkaista oli vaatinut toisen asianajajan määräämistä tehtävään esteellisyteen vedoten. Touku-kuussa 2008 asianajaja oli ilmoittanut käräjäoikeudelle, että häntä tehtävään ehdottanut osakas hyväksyisi toisen asianajajan määräämisen ja käräjäoikeus oli määrännyt tehtävään toisen asianajajan.

Valvontalautakunta totesi oikeuskirjallisuudessa katsotun, että pesänjakajaksi ehdotettu henkilö ei tule tehtävään sopimattomaksi pelkästään sen vuoksi, että hän ennen hakemuksen tekemistä on avustanut pyynnöstä kuolinpesän osakkaita toista kuolinpesää koskevassa asiassa. Samaa kuolinpesää koskevassa asiassa kynnys on olennaisesti matalampi. Edelleen on katsottu, että kuitenkin pelkästään se seikka, että pesänjakajaksi ehdotettu henkilö on tehnyt saamansa toimeksiannon nojalla pelkästään pesänjakajan määräämistä koskevan hakemuksen, ei tee häntä esteelliseksi kyseiseen pesänjakajan tehtävään.

Oikeuskirjallisuudessa on edelleen katsottu, että jos osakkaat ovat yksimieliset jakajasta, voidaan esteellinenkin henkilö määrätä tehtävään. Siinä tapauksessa, että yksikin osakkaista tätä vastustaa, PK 23:4.1:stä ja yleisistä jääviyssäännöksistä seuraa, että esteellistä henkilöä ei voida määrätä pesänjakajaksi.

Valvontalautakunta katsoi, että asianajajan tulee kiinnittää huomiota myös siihen, miltä asia näyttää ja siihen, miten muut kuolinpesän osakkaat kokevat asianajajan toiminnan. Asianajajan tulee myös välttää kaikkea, mikä saattaa vähentää luottamusta asianajajakuntaan.

Valvontalautakunta totesi, että esteellisyyttä pesänselvittäjän ja -jakajan tehtävään ei yleensä ole muodostanut se, että tehtävään esitetty asianajaja on laatinut vainajan testamentin, toimittanut tämän perunkirjoituksen ja tehnyt hakemuksen käräjäoikeuteen pesänselvittäjän ja -jakajan määräämiseksi.

Kuolinpesien osakas oli kääntynyt huhtikuussa 2006 asianajajan puoleen pyytäen tätä tekemään isänsä jälkeen ositus- ja perinnönjakosopimuksen ja esittänyt seikkoja, mitä hän halusi sopimukseen kirjattavan. Asianajajan oltua yhteydessä muihin osakkaisiin oli selvinnyt, ettei sopimuksen tekemiselle ollut edellytyksiä.

Valvontalautakunta katsoi, että asianajaja oli toiminut tämän yhden osakkaan asiamiehenä kuolinpesää koskevassa asiassa. Hän oli neuvotellut tämän kanssa ja ollut yhteydessä muihin osakkaisiin tarkoituksena saada aikaan tämän yhden osakkaan toiveiden mukainen ositus ja perinnönjako. Ottaen huomioon myös muu asianajajan aikaisempi toiminta, esim. testamentin laatiminen, oli muille osakkaille saattanut muodostua se käsitys, että asianajaja ajoi asiassa yhden osakkaan etuja. Asianajajan aikaisempi toimeksianto yhteen osakkaaseen ositus- ja perinnönjakosopimuksen aikaansaamiseksi oli sellainen, että asianajaja oli esteellinen toimimaan pesänjakajana.

Asianajaja oli yhden osakkaan toimeksiannosta lähinnä vain selvittänyt sen, olisiko asiassa ollut edellytyksiä saada aikaan tämän osakkaan toiveiden mukainen ositus ja perinnönjako. Saatuaan tietää, että muut osakkaat olivat katsoneet hänet esteelliseksi tehtävään, oli asianajaja ilmoittanut käräjäoikeudelle päämiehensä hyväksyvän toisen asianajajan määräämisen. Huomautus katsottiin riittäväksi seuraamukseksi.

Esteellisyys, puolustajamääräys, asianajo- toimiston hallituksen varajäsen (TO 13 §)

Käräjäoikeus oli määrännyt asianajaja X:n vastaajan puolustajaksi. Haastehakemuksen mukaan vastaaja oli erään yhtiön hallituksen ainoana varsinaisena jäsenenä anastanut yhtiön ja vähemmistö-

osakkaana olleen kantelijan omaisuutta. Asianomistajina asiassa olivat selvitystilassa oleva yhtiö/selvitysmies ja vähemmistöosakas.

Valvontalautakunta oli aiemmalla ratkaisullaan v. 2006 katsonut kahden samassa asianajotoimistossa työskennelleen asianajajan olleen esteellisiä Y:n toimiessa samassa rikosasiassa vastaajan avustajana ja Z:n selvitystilassa olevan yhtiön/selvitysmiehen asiamiehenä yhtiökokousten päätösten pätemättömiksi julistamista koskeneessa asiassa.

Valvontalautakunta katsoi, että Y oli esteellinen tehtävään, koska samassa toimistossa työskentelevä Z oli toiminut selvitysmiehen asiamiehenä yhtiökokousten päätösten moittimista koskeneessa asiassa. Lisäksi Z oli ollut esteellinen tehtävään sen vuoksi, että samassa toimistossa työskentelevä Y oli toiminut vastaajan avustajana rikosasiassa. Sekä Y:lle että Z:lle oli määrätty kurinpidolliseksi seuraamukseksi varoitus.

X oli toiminut Y:n työtoverina vuodesta 1988 lähtien ja myöhemmin vastuunalaisena yhtiömiehenä ja osakkaana samassa toimistossa loppuvuoteen 1996 saakka. X oli ollut kyseisen asianajoyhtiön hallituksen puheenjohtaja vuonna 1996 ja hallituksen varajäsen 2003-2006. Y oli toiminut X:n asianajo-osakeyhtiön hallituksen varajäsenenä 2003-2006. Selvitysmies oli sekä X:n että Y:n asianajotoimistojen tilintarkastaja. X oli ajankohtana, jolloin selvitysmies toimi Y:n asianajotoimiston tilintarkastajana, kyseisen toimiston hallituksen varajäsen.

Valvontalautakunta havaitsi saamastaan selvityksestä puolustajaksi määrätyn X:n toimineen syytetyn aiemman avustajan Y:n asianajotoimiston hallituksen varajäsenenä ajankohtana, jolloin Y oli toiminut syytetyn avustajana. Y oli todettu esteelliseksi toimimaan syytetyn avustajana nyt kyseessä olevassa rikosasiassa. X:llä oli hallituksen varajäsenenä ollut mahdollisuus saada tietoonsa aiemman avustaja Y:n hoitamaan toimeksiantoon liittyviä seikkoja, joilla olisi saattanut olla merkitystä X:n saaman toimeksiantannon hoitamisessa.

Valvontalautakunta katsoi X:n olleen esteellinen toimimaan syytetyn avustajana nyt kyseessä olleessa rikosasiassa. Valvontalautakunta ei havainnut hänen olleen esteellinen muulla perusteella.

Koska X oli toiminut ainoastaan hallituksen varajäsenenä ja koska hän oli ottanut toimeksi-

annon vastaan noin vuosi varajäsenyyden päättymisen jälkeen, katsoi valvontalautakunta huomautuksen riittäväksi seuraamukseksi.

Esteellisyys, konkurssipesän pesänhoitaja (TO 2 § 1 ja 13 § 2)

Asianajaja oli toiminut erään yrityksen asiamiehenä riita-asiassa, jossa kantelijayritys oli ollut vastapuolena. Jutun ollessa vireillä käräjäoikeudessa asianajaja oli antanut suostumuksensa yrityksen konkurssipesän pesänhoitajaksi. Käräjäoikeus oli määrännyt asianajajan pesänhoitajaksi yhdessä erään toisen asianajajan kanssa.

Konkurssiasiamies oli vaatinut asianajajan vapauttamista pesänhoitajan tehtävästä katsoen tämän olevan esteellinen, koska hänellä oli aikaisempi toimeksiantosuhde edelleen vireillä olevassa riita-asiassa velalliseen. Lisäksi konkurssiasiamies oli katsonut asianajajan olevan sopimaton tehtävään jättämällä ilmoittamatta toimeksiantosta tuomioistuimelle, sekä asianajajalle kuuluvien lojaliteettivelvollisuuksien takia.

Käräjäoikeus oli päätöksellään helmikuussa 2008 vapauttanut asianajajan tehtävästä katsoen tämän esteelliseksi. Käräjäoikeus katsoi, että aikaisempi toimeksiantosuhde velalliseen edelleen vireillä olevassa riita-asiassa synnyttää esteellisyyden toimia pesänhoitajana. Lisäksi käräjäoikeus katsoi, että toimeksiantosuhde velalliseen vireillä olevassa riita-asiassa oli ollut sellainen seikka, joka olisi tullut ilmoittaa käräjäoikeudelle konkurssilain 8 luvun 5 §:n 2 momentin perusteella. Hovioikeus ei ollut muuttanut käräjäoikeuden päätöstä.

Valvontalautakunta katsoi, että asianajajan aikaisempi toimeksiantosuhde velalliseen edelleen vireillä olevassa riita-asiassa merkitsi sitä, että asianajaja oli sellaisessa suhteessa velalliseen, että oli esteellinen toimimaan pesänhoitajana. Hänen olisi tullut torjua toimeksianto hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden 13 § 2 momentin mukaisesti. Antamalla kuitenkin suostumuksensa tehtävään, oli asianajaja menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti. Jättämällä ilmoittamatta tuomioistuimelle antamassaan suostumuksessa pesänhoitajaksi vastaanottaneensa konkurssiin asetetulta yhtiöltä toimeksiantannon koskien urakkasopimusriitaa kantelijayrityksen kanssa oli asianajaja myös toiminut hyvän asianajajatavan vastaisesti. Varoitus.

2.4 Asianajajan huolellisuusvelvollisuus

Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden (1972) 22 §:n 1 momentin mukaan toimeksiannot on hoidettava huolellisesti, täsmällisesti ja tarpeellisella joutuisuudella sekä päämiehelle tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta.

Valvontalautakunnan ratkaisussa huolellisuusvelvollisuutta koskevaa tapaohjetta on sovellettu esimerkiksi asianajajan viivyttelyä, virheellisten oikeudellisten neuvojen antamista ja määräaikaisten tai toimenpiteiden laiminlyöntejä koskevissa asioissa. Seuraamuksena on yleensä määrätty huomautus ja vakavammassa tapauksissa varoitus.

Huolellisuusvelvollisuus, ansiopäivärahan takaisinperintä (AAL 7 § 2 ja 4 mom., TO 21 § 2 mom. ja 22 § 1 mom.)

Asianajaja oli toiminut kantelijan asiamiehenä asiassa, joka koski kantelijalle maksetun ansiopäivärahan takaisinperintää. Työttömyyskassa vaati 15.8.2006 antamallaan päätöksillä ansiopäivärahojen takaisinmaksamista. Työttömyysturvavan muutoksenhakulautakunta jätti 15.8.2007 antamallaan päätöksellä valituksen tutkimatta. Valitus olisi tullut toimittaa työttömyyskassaan viimeistään 21.9.2006. Valitus oli saapunut telefaksina 30.10.2006 ja postitse seuraavana päivänä. Kantelijan mukaan asianajaja ei myöskään ollut toimittanut työttömyyskassan asianajajalle postittamia päätöksiä tiedoksi hänelle eikä muutenkaan informoinut häntä päätöksistä. Valvontalautakunta havaitsi, että asianajaja ei ollut varmistanut työttömyyskassan antamien päätösten toimittamista päämiehelleen viipymättä, vaikka oli olettanut postittaneensa ne. Valvontalautakunta totesi, ettei asianajaja ollut hoitanut toimeksiantoa riittävän huolellisesti ja täsmällisesti ja oli näin toimiessaan laiminlyönyt noudattaa hyvää asianajajatapaa. Huomautus.

Huolellisuusvelvollisuus, henkirikoksista syytetyn tapaaminen ennen oikeudenkäyntiä (TO 22 § 1 mom.)

Asianajaja oli toiminut kantelijan avustajana hovioikeuden suullisessa käsittelyssä. Päämies oli käräjäoikeudessa tuomittu törkeästä kuolemantuottamuksesta, taposta ja murhasta. Asianajaja

ei ollut päämiehensä pyynnöistä huolimatta tarvinnut kantelijaa ennen hovioikeuden suullista käsittelyä. Valvontalautakunta katsoi, että riittävän perusteellinen valmistautuminen suulliseen pääkäsittelyyn hovioikeudessa olisi edellyttänyt henkilökohtaista tapaamista päämiehen kanssa. Jutussa oli kyse vakavista rikoksista ja keskeisellä sijalla oli laaja todisteluaineisto. Keskeisellä sijalla oli myös tärkeitä oikeudellisia kysymyksiä, kuten tahallisuuden ja tuottamuksen erottelu sekä tapon ja murhan erottelu. Riittävän huolellisella valmistautumisella suulliseen pääkäsittelyyn asianajaja voi vakuuttaa päämiehen siitä, että hän hallitsee oikeudenkäyntiaineiston, todistelun ja oikeudelliset ydinkysymykset. Kantelija oli tehnyt uskottavaksi, että asianajajan valmistautuminen oikeudenkäyntiin oli ollut ainakin joiltain osin puutteellista. Huomautus.

Virheellinen neuvo, oikeusturvavakuutus ja regressioikeus (TO 22 §)

Asianajajan päämiesten vastapuolen suoritettua päämiehille tuomitun oikeudenkäyntikulun oli vakuutusyhtiö vaatinut tätä itselleen asianajajan päämiehiltä saamansa siirron perusteella. Päämiehet olivat palauttaneet tuomitusta ja saamastaan määrästä vain noin neljäsosan, koska he olivat katsoneet asianajajalta saamansa neuvon perusteella olevansa oikeutettuja pitämään loput itse maksamiaan kuluja vastaan. Valvontalautakunta totesi, että oikeusturvavakuutuksen yleisten ehtojen mukaisesti vakuutusyhtiöllä on regressioikeus oikeudenkäyntikuluihin, jotka vastapuoli oli veloitettu maksamaan vakuutetulle. Valvontalautakunta katsoi asianajajan antaneen päämiehilleen virheellisen neuvon ja sen vuoksi menetelleen hyvän asianajajatavan vastaisesti. Huomautus.

Oikeusapumahdollisuuden selvittämisen laiminlyöminen (TO 25 §)

Asianajaja oli toiminut kantelijan avustajana avioero-osituksessa. Kantelija oli toimeksiannon päätyttyä ilmoittanut laskun saatuaan hänelle myönnetyn oikeusaputoimistosta oikeusapu asiaan. Kantelija ei kuitenkaan ollut jättänyt oikeusapuhakemusta, vaan hän oli oikeusaputoimistossa käydyn keskustelun perusteella jäänyt siihen käsitykseen, että hän voisi oikeusaputoimiston esitteellisyden vuoksi kääntyä asiassa yksityisen asianajajan puoleen. Mikäli kantelija olisi tiennyt,

ettei avustajaksi voitu määrätä yksityistä asianajajaa, olisi hän kääntynyt esteettömän oikeusaputoimiston puoleen. Kantelija oli ensimmäisessä neuvottelussa ilmoittanut olleensa yhteydessä oikeusaputoimistoon ja oikeusaputoimiston olevan esteellinen asiassa. Asianajaja oli näin tullut tietoiseksi, että kantelijalla saattoi olla mahdollisuus oikeusapuun. Asianajaja oli menetellyt hyvän asianajajatavan vastaisesti laiminlyödessään selvittää sen, oliko kantelijalla ollut oikeus oikeusapuun. Huomautus.

Tytyymättömyyden ilmoittamisen sitominen palkkion maksamiseen (TO 1 ja 22 §§)

Asianajaja oli toiminut kantelijan avustajana riita-asiassa. Käräjäoikeuden antaman tuomion jälkeen asianajaja oli ilmoittanut kantelijalle, että ilmoittaisi tytyymättömyyttä tuomioon vasta sen jälkeen, kun saisi tositteen asianajolaskunsa ja todistajien palkkioiden maksamisesta. Valvontalautakunta toteasi, että tytyymättömyyden ilmoittaminen liittyy olennaisella tavalla toimeksiannon hoitamiseen käräjäoikeudessa ja on olennainen osa päämiehen oikeusturvaa. Tytyymättömyyden ilmoittamisen sitominen asianajajan palkkion ja todistajien palkkion maksamiseen on siten ollut epäasiallista ja vastoin päämiehen etua. Huomautus.

2.5 Pesänselvittäjän tai -jakajan yms. toiminta

Pesänselvittäjän ja -jakajan tms. toimintaa koskeneissa kanteluissa seuraamukseen johtaneet moitteet ovat usein koskeneet viivyttelyä tehtävän suorittamisessa tai yhteydenpitovelvollisuuden laiminlyömistä pesän osakkaisiin nähden tai tehtävän huolimatonta hoitamista. Yleinen väite on myös muiden pesänosakkaiden suosiminen ja pesänselvittäjän ja -jakajan puolueellinen suhtautuminen ja toiminta kantelijan suhteen.

Pesänselvittäjää ja -jakajaa koskevilla kanteleissa on usein moitittu myös jaon materiaalista sisältöä. Näiltä osin valvontalautakunta on todennut, ettei sillä ole toimivaltaa tutkia jaon materiaalisia kysymyksiä, vaan näiden tutkiminen kuuluu yleiselle tuomioistuimelle.

Laissa ei ole voitu asettaa pesänselvittämistä ja -jakamista koskevia määräaikoja pesien suuren

erilaisuuden vuoksi. Tästä syystä valvontalautakunnan on tapauskohtaisesti harkittava hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden (1972) 22 § 1 momentin pohjalta, onko tehtävän pitkittyminen pesän laatu ja laajuus huomioon ottaen aiheutunut asianajajasta johtuvasta syystä. Mikäli pesänselvittäjän tai -jakajan tehtävää ei ole hoidettu tarpeellisella joutuisuudella eikä asianajaja ole esittänyt hyväksyttävää hänestä riippumatonta syytä sen pitkittymiselle, on kurinpidolliseksi seuraamukseksi määrätty vähintään huomautus.

Viivyttely (TO 22 § 1 mom.)

Asianajaja oli toiminut kantelijan puolison kuolinpesän pesänselvittäjänä ja -jakajana. Asianajaja ei pyynnöistä ja lupauksistaan huolimatta ollut toimittanut pidetyn pesänselvitys- ja jakokokouksen pöytäkirjaa. Valvontalautakunta katsoi, että toimitamalla pöytäkirjan vasta noin puolen vuoden kuluttua pidetystä pesänselvitys- ja perinnönjakokokouksesta ei asianajaja ollut hoitanut toimeksiantoa tarpeellisella joutuisuudella. Huomautus.

Viivyttely

Käräjäoikeus oli määrännyt asianajajan pesänselvittäjäksi ja -jakajaksi kuolinpesiin kesäkuussa 2002. Pesien selvittämiseksi ja perinnönjaon toimittamiseksi oli vuosina 2002–2007 pidetty neljä toimituskokousta. Kantelija oli toinen kahdesta pesän osakkaasta. Toinen osakas oli keväällä 2004 tehnyt poliisille tutkintapyynnön kantelijan mahdollisesta väärinkäytöksestä vainajien varoihin liittyen. Käräjäoikeuden hylkäävä tuomio oli tullut lainvoimaiseksi huhtikuussa 2007. Pesänselvitys- ja perinnönjakotoimitus oli keskeytetty esitutkinna ja oikeudenkäynnin ajaksi. Viimeisen toimituskokouksen jälkeen osakkaat olivat vielä käyneet kirjeenvaihtoa, joka oli päättynyt marraskuussa 2007. Asianajaja oli antanut päätöksensä perinnönjaosta maaliskuussa 2008.

Valvontalautakunta toteasi, että asiassa esitetyn asiakirjaselvityksen perusteella oli riidatonta, että asian useita vuosia vaatinut päätökseen saattaminen oli pääasiassa ollut pesän osakkaista ja viranomaisista johtuvaa. Ei seuraamusta.

Viivyttely (TO 22 §)

Asianajaja oli toiminut heinäkuusta 2005 käräjäoikeuden määräämänä pesänselvittäjänä ja -jakajana kuolinpesässä, jossa kantelija oli osakkaana.

Perinnönjakokirja oli allekirjoitettu huhtikuussa 2007. Asianajaja oli valvontalautakunnalle antamassaan selvityksessä kertonut asiassa odotetun sen kypsymistä sovintoratkaisuksi. Valvontalautakunta totesi, että perintökaaren mukaan pesänjakajan on, kaikkien osakkaiden ollessa saapuville, koetettava saada osakkaat sopimaan jaosta. Pesänselvittäjä ja -jakaja on kuitenkin haettu pesän selvittämiseksi ja saattamiseksi jakokuntoon ja jaon toteuttamiseksi, mikä tehtävä tulee hoitaa viivytyksettä ja joutuisasti sekä perintökaaren että tapaohjeiden mukaan. Valvontalautakunta katsoi, ettei asianajaja ollut hoitanut pesänselvittäjän ja -jakajan tehtävää sen edellyttämällä joutuisuudella. Huomautus.

Yhteydenottopyyntöihin vastaaminen "kun mitään ei tapahdu"

Asianajaja oli toiminut käräjäoikeuden määräämänä pesänjakajana avioeron johdosta toimitettavassa osituksessa. Kantelija on moittinut asianajajaa mm. siitä, että tämä ei ollut vastannut hänen tiedusteluihinsa loma-asunnon myyntiä koskien. Lisäksi asianajaja ei ollut vastannut kantelijan lähettämiin useisiin sähköpostiviesteihin. Asianajaja oli kertonut turhien kustannusten välttämiseksi ilmoittavansa osapuolille, kun asiassa olisi jotakin kerrottavaa. Ositus muun omaisuuden osalta oli suoritettu keväällä 2006 ja kohteesta oli saatu ostotarjous vasta alkuvuodesta 2008. Ei seuraamusta.

Kanteen nostaminen asiassa, jossa merkittävä kuluriski ja osa pesän osakkaista vastustanut kanteen nostamista (TO 21 ja 22 §§)

Asianajaja oli toiminut kuolinpesässä käräjäoikeuden määräämänä pesänselvittäjänä ja -jakajana. Kantelija moitti asianajajaa siitä, että pesän lukuun oli nostettu vahingonkorvauskanne Suomen valtiota ja erästä kuntaa vastaan ilman kaikkien pesän osakkaiden suostumusta.

Perintökaaren 13 §:n mukaan pesänselvittäjä edustaa kuolinpesää kolmatta henkilöä vastaan sekä kantaa ja vastaa pesää koskeissa asioissa. Pesänselvittäjän ratkaisut eivät edellytä pesän osakkaiden suostumusta. Tässä tapauksessa osa osakkaista oli kannattanut kanteiden nostamista ja osa vastustanut. Valvontalautakunta katsoi, että nostamalla kuolinpesien nimissä vahingon-

korvauskanteet kuntaa ja Suomen valtiota vastaan asiassa, jossa osa osakkaista oli vastustanut kanteen nostamista ja kanteen menestymismahdollisuudet olivat olleet ennalta arvioiden epävarmat, asianajaja oli kuolinpesän varallisuuteen ja muihin oloihin nähden ottanut pesänselvittäjänä merkittävän kuluriskin ja laiminlyönyt hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden 22 §:n mukaisen huolellisuusvelvoitteen. Varoitus.

2.6 Asianajajan velvollisuus vastata kirjeisiin (TO 4 §) ja yhteydenpitovelvollisuus päämieheensä (TO 21 §)

Velvollisuus informoida asiakasta toimeksiannon hoitamiseen liittyvistä seikoista (TO 21 §)

Asianajaja oli toimittanut päämiehelleen tämän asiassa annetun hovioikeuden tuomion vasta noin seitsemän viikon kuluttua tuomion antamisesta. Asianajaja oli kuitenkin aiemmin puhelimesta selvittänyt päämiehelleen tuomion sisällön. Asianajaja vetosi valvontalautakunnalle antamassaan vastauksessa siihen, että koska hän työskentelee yksin, ei aika riitä siihen, että kaikki tehtäisiin heti. Valvontalautakunta havaitsi, ettei asianajaja ollut toimittanut päämiehelleen kuuluvaa hovioikeuden tuomiota viipymättä. Vaikka asianajaja oli ilmoittanut viivytyksettä tuomion sisällöstä puhelimitse, valvontalautakunta katsoo, että myös tuomio olisi tullut viipymättä toimittaa päämiehelle tiedoksi. Huomautus.

Yhteydenottopyyntöön vastaaminen (TO 21 §)

Kantelija oli antanut syyskuussa 2005 asianajajalle lapsensa huostaanottoa koskevan toimeksiannon. Huostaanoton purkamista koskeva asia oli edennyt korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka oli helmikuussa 2007 hylännyt kantelijan valituksen. Päätöksessä oli todettu huostaanoton lakkauttamisen saattavan olla mahdollista, mikä asianajajan mielestä oli tarkoittanut, että huostaanoton lakkauttamisesta päättäminen oli siirretty lastensuojelulautakunnalle. Hän oli maaliskuussa 2007 luvannut selvittää, oliko huostaanoton jatkamiselle enää asiallisia perusteita. Asian-

ajaja ei ollut vastannut kantelijan toukokuussa 2007 tämän puhelinvastaajaan jättämään asian etenemistä koskevaan yhteydenottopyyntöön. Asianajaja on valvontalautakunnalle antamassaan vastauksessa todennut, että hänellä ei ollut tuoloin ollut mitään uutta tiedotettavaa asiasta. Valvontalautakunta totesi, että kyse ei ole siitä, oliko asianajajalla asiassa tiedotettavaa vaan siitä, oliko hänen tullut vastata hänelle jätettyyn tehtävän täyttämistä koskevaan tiedusteluun. Jättämällä ilmoittamatta edes sen, ettei asiassa ollut uutta tiedotettavaa, oli asianajaja toiminut hyvän asianajattavan vastaisesti. Huomautus.

Yhteydenottopyyntöihin vastaaminen, asiakirjojen palauttaminen

Kantelijan ensimmäinen yhteydenotto asianajajaan oli tapahtunut toukokuussa 2007 ja varsinaisen toimeksianto oli alkanut syksyllä 2007. Tämän jälkeen useimpiin yhteydenottopyyntöihin ei ollut saatu vastausta ja 15.2.2008 jälkeen yhteenkään yhteydenottoon ei ollut saatu vastausta. Kantelija oli ilmoittanut asianajajan toimistolle toimeksiannon päättymisestä 24.6.2008 ja oli samassa yhteydessä pyytänyt toimittamaan kaiken asiaan liittyvän materiaalin itselleen. Kantelun tekohetkellä 3.8.2008 materiaalia ei ollut toimitettu, vaikka toimiston sihteeri näin oli luvannut.

Asianajaja on antamassaan vastauksessa kertonut lähettäneensä kantelijalle tiivistelmän toimintavaihtoehtoista 15.2.2008. Tämän jälkeen hän ei muista saaneensa sähköpostia kantelijalta ennen kuin 26.5.2008. Tuohon postiin asianajaja ei ollut töidensä vuoksi ehtinyt vastata. Havaittuaan tuon sähköpostin asianajaja oli antanut sihteerilleen ohjeen järjestää tapaaminen kesäkuun lopulla. Saatuaan tietää, että kantelija oli 24.6.2008 ilmoittanut päättävänsä toimeksiannon, oli asianajaja vielä antanut sihteerilleen tehtäväksi järjestää tapaaminen heti lomien jälkeen elokuussa. Sihteeri ei kuitenkaan ollut toiminut näin, koska asianajajan loman aikana asiaa koskeva valvontasia oli tullut vireille. Asiakirjojen palauttamatta jättäminen kesäkuussa oli johtunut siitä, että asianajaja oli olettanut saavansa tapaamisen vielä järjestetyksi. Toimistolla oli myös ollut ongelmia sähköpostiliikenteen kanssa, koska jälkikäteen oli ilmennyt, että kaikki viestit eivät olleet tulleet perille.

Valvontalautakunta katsoi, että asianajajan loma ei ole hyväksyttävä syy asiakkaan jättämiselle epä-

tietoiseksi toimeksiantonsa etenemisestä. Tässä tapauksessa vastaamattomuus oli myös ollut pitkäkestoista. Asianajajan vetoamista sähköposti-liikenteen ongelmiin ei voida pitää hyväksyttävänä perusteluna. Asianajaja on velvollinen järjestämään toimistonsa sähköisen viestinnän luotettavalla tavalla ja jos sähköisessä viestinnässä poikkeuksellisesti esiintyy häiriöitä, on ne voitava myöhemmin luotettavasti osoittaa. Valvontalautakunnan vakiintuneen ratkaisukäytännön mukaan tällaisista laiminlyönneistä on seuraamuksena ollut huomautus. Tässä tapauksessa kyse on kuitenkin ollut useammista laiminlyönneistä, jotka ovat lisäksi olleet pitkäkestoisia. Veroitus.

2.7 Suhtautuminen tuomioistuimeen, vastapuoleen sekä kollegoihin

Asianajajaliittoon tulee aina silloin tällöin tiedusteluja, jotka koskevat asianajajan käyttäytymistä joko vastapuolta, vastapuolen asiamiestä tai tuomioistuinta kohtaan. Asianajajan epäasiallinen esiintymistapa on aina omiaan vähentämään yleistä arvonantoa, joka asianajajille kuuluu osana oikeudenhoitojärjestelmää. Tämä asianajajakunnan arvostusta heikentävä vaikutus korostuu erityisesti silloin, kun asianajajan esiintyminen tapahtuu oikeudenkäynnin yhteydessä tai tulee muussa tilanteessa laajemman piirin tietoon. Asianajajan tulee asianajotehtävien hoitamisen lisäksi myös muulloin, esim. käymänsä yhteiskunnallisen keskustelun yhteydessä, pidättäytyä sellaisista ilmaisutavoista, jotka saattavat alentaa asianajajakunnan arvostusta ja yleisön sitä kohtaan tuntemaa luottamusta.

On myös hyvä muistaa, että hyvää asianajajatapaa koskevat ohjeet velvoittavat asianajajaa käyttäytymään ja toimimaan asianajajakunnan arvon mukaisesti myös vapaa-ajallaan.

2.7.1 Suhtautuminen tuomioistuimeen

Oikeusavun hakeminen, tuomioistuimen informoiminen

Käräjätuomari kanteli asianajajasta ja moitti tätä siitä, että tämä oli hankkinut oikeusapupäätöksen

ja toimittanut sen käräjäoikeudelle vasta käräjäoikeuden ratkaisun antamista edeltävänä iltapäivänä, vaikka asian käsittely oli ennen ratkaisun antamista kestänyt jo toista vuotta. Asiassa oli ollut kyse lapsen asumisesta, huollosta, tapaa-misoikeudesta ja elatuksesta. Asianajajan menettelystä oli aiheutunut käräjäoikeudessa tarpeetonta lisätyötä ja vaivaa, koska asia oli jo ratkaistu lautakuntakokoonpanossa ja ratkaisu oli ollut valmiina. Käräjäoikeuden oli tullut kuulla vastapuolta oikeusapupäätöksestä ja tämän jälkeen sen oli pitänyt yli vuoden ajalta jälkikäteen harkita, mikä osuus asiasta oli ollut elatusapuasiaa ja mikä muuta asiaa. Kun oikeusapu oli myönnetty taannehtivasti, oli kantelijan käsityksen mukaan oikeusavun edellytysten täytyntä olla olemassa jo huomattavasti aikaisemmin.

Asianajaja on todennut, että oikeusavun tarvetta oli selvitelty jo toimeksiannon alkaessa. Hän oli siten antanut päämiehelle asianmukaisen tiedon oikeusapumahdollisuudesta. Myöhemmin päämiehen tulot olivat alentuneet. Tämä oli kuitenkin pitkään halunnut itse vastata oikeudenkäyntikuluista.

Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden (1972) 1 § 1 momentin mukaan asianajaja on velvollinen lakia ja hyvää asianajajatapaa noudattaen parhaan kykynsä mukaan valvomaan päämiehensä oikeutta ja etua. Tapaohjeiden 18 §:n mukaan asianajajan on oltava päämiehelle uskollinen ja lojaali. Lojaliteettivelvollisuutta ilmentää myös tapaohjeiden 22 §:n 1 momentti, jonka mukaan toimeksiannot on hoidettava huolellisesti, täsmällisesti ja tarpeellisella joutuisuudella sekä päämiehelle tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta. Tämä tarkoittaa muun ohella sitä, että milloin päämiehellä saattaa olla oikeus maksuttomaan oikeudenkäyntiin, on asianajajan annettava päämiehelle tieto tällaisesta mahdollisuudesta (TO 25 §).

Tapaohjeissa on säännelty myös AA:n velvollisuuksista tuomioistuinta kohtaan. Tapaohjeiden 41 § 2 momentin mukaan asianajajan on viivytyksettä ilmoitettava tuomioistuimelle, jos vireillä olevassa asiassa on saavutettu sovinto. Niin ikään asianajajan on ilmoitettava muustakin seikasta, jolla saattaa olla merkitystä menettelyn kulkuun.

Valvontalautakunta toteaa, että tapaohjeissa asianajajille on asetettu useita velvollisuuksia eri tahoja kohtaan. Nämä velvollisuudet saattavat

joissakin tilanteissa olla ristiriidassa keskenään. Lojaliteettivelvollisuus omaa päämiestä kohtaan on kuitenkin niin ehdoton, että se ei voi väistyä muiden tahojen intressien tieltä kuin poikkeustilanteissa. Näin ollen asianajaja on hakiessaan päämiehelleen oikeusapua tämän ilmoitettua muuttuneista taloudellisista olosuhteistaan, vaikkakin tavanomaista myöhäisemmässä vaiheessa, toiminut päämiehensä intressissä ja velvollisuksiensa mukaisesti.

Asianajaja oli päämiehensä puolesta esittänyt oikeusapupäätöksen ennen pääasiassa tehtävän päätöksen antamista. Hänen päämiehensä etu oli näin tullut toteutetuksi oikeusapulaissa edellytetyllä tavalla. Hän oli myös ollut yhteydessä heti oikeusapupäätöksen saatuaan käräjäoikeuteen myöhäisestä tiedoksiannosta johtuen.

Yksin se seikka, että oikeusapua oli kuitenkin annettu takautuvasti ei osoita asianajajan menettelleen asiassa hyvän asianajajatavan vastaisesti.

Valvontalautakunta kiinnitti kuitenkin vastaisuuden varalta asianajajan huomiota siihen, että seikoista, kuten oikeusavun hakeminen, tulee tapaohjeiden 41 §:n 2 momentin mukaisella tavalla informoida tuomioistuinta viipymättä, kun tällainen asian käsittelyyn vaikuttava seikka tulee asianajajan tietoon. Tässä tapauksessa asianajaja olisi jo pääkäsittelyssä voinut ilmoittaa tuomioistuimelle, että hän tulisi selvittämään päämiehensä mahdollisuuden oikeusapuun. Ei seuraamusta.

2.7.2 Suhtautuminen vastapuoleen

Vastapuolen loukkaaminen (TO 2 § 2 mom.)

Asianajaja oli toiminut useiden henkilöiden asiamiehenä asiassa, jossa kantelija oli virkansa puolesta myöntänyt erälle rakennusliikkeelle rakennusluvan. Korkein hallinto-oikeus oli myöhemmin purkanut lupapäätöksen. Asianajaja oli tehnyt tämän virkamiehen toiminnasta tutkintapyyntöön poliisille, sekä laatinut leikkauspiirustuksen, johon oli liittännyt sivuja Aku Ankasta ja lähettänyt nämä apulaiskunnanjohtajalle, ympäristökeskuskelle sekä poliisille.

Valvontalautakunta on ratkaisussaan todennut, että hyvän asianajajatavan mukaan asianajajan tulee esiintyä asiallisesti ja moitteettomasti sekä niin hyvin tehtäviä suorittaessaan kuin muutoinkin välttää kaikkea, mikä saattaa alentaa asian-

ajajakunnan arvoa ja vähentää luottamusta asianajajakuntaan. Sarjakuvan liittäminen asiakirjoihin viittauksella kantelijaan on kiistatta hyvän tavan vastaista. Asianajaja on menettellyllään rikkonut hyvää asianajajatapaa. Huomautus.

2.7.3 Suhtautuminen kolleegaan

Kollegan arvosteleminen kantelukirjelmässä (TO 2 § 2 mom., 36 § 2 mom. ja 48 § 1 mom.)

Asianajaja oli toisesta asianajajasta laatimassaan kantelukirjelmässä arvioinut kantelun kohteena olleen julkisen oikeusavustajan lähteneen hakemaan pesänselvittäjän- ja jakajanmääräystä siten, että ”omanarvontunnon oli täytyntä olla pontimena eikä päämiehen etu”. Edelleen asianajaja oli kirjoittanut kantelukirjelmään ”näyttää siltä että oikeusavustaja uralla etenemisessään ja julkisen oikeusavustajalaitoksen aseman vahvistamiseksi ja jopa tehtävän järjestämiseksi kollegalle oli määrätietoisesti käyttänyt hyväkseen X:n (kannelleen asianajajan) päämiesten tietämättömyyttä ja hyväuskoisuutta”. Kantelun laatiin asianajajan mukaan hänen päämiehensä olivat sanelleet tekstin ja arvioinnit kuvasivat heidän mielipidettään ja myös asianajajan itsensä mielipidettä. Huomautus.

2.8 Muita tapauksia

2.8.1 Asianajajakunnan arvon alentaminen

Asianajotoimintaan kuulumaton toiminta (TO 2 § 2 mom.)

Asianajajan puoliso oli palvelusopimuksella sopinut kantelijan yrityksen kanssa kotisiivouksesta. Asianajaja puolisoineen oli katsonut työn jätetyn suurilta osin tekemättä ja asianajaja oli reklamoinut asiasta lähettämällä sähköpostilla. Asianajaja oli reklamaatioviestissään tuonut esille tuomioistuinosuuden mahdollisuuden, mahdollisen ulosotto-perinnän ja rikosilmoituksen. Asianajaja katsoi toimineensa asiassa yksityishenkilönä eikä asiassa ollut kyse asianajotoimeksiannosta.

Valvontalautakunta katsoi, että asianajajan reklamaatiossaan esittämät ilmoitukset muun muassa mahdollisesta tuomioistuinprosessista, ulosotto-

perinnästä ja rikosilmoituksen tekemisestä eivät olleet asianmukaisia tilanteessa, jossa asianajaja kirjallisesti ensimmäistä kertaa esitti näkemyksensä siivousta koskeneen sopimuksen rikkomisesta ja jossa ei asianajajan omankaan ilmoituksen mukaan vielä ollut varsinaista riitaa käsillä. Lähettäessään kantelijalle kyseisen sähköpostiviestin oli asianajaja menetellyt tavalla, mikä saattoi alentaa asianajajakunnan arvoa ja vähentää luottamusta asianajajakuntaan. Huomautus.

Käyttäytyminen vankilan turvatarkastuksessa

Asianajaja oli kulkenut vankilassa metallinilmäsimen läpi. Ilmaisimen hälytettyä oli asianajaja pyydetty kulkemaan uudelleen läpi ja uuden hälytyksen jälkeen asianajaja oli pyydetty riisumaan kenkensä, koska hälytys aiheutui todennäköisesti niistä. Asianajaja oli tiedustellut, miksi kengät piti riisua ja henkilökunnan kerrottua kaikkien ulkopuolisten täytyvän kulkea ilmaisimen läpi niin, ettei se hälytä, oli asianajaja menettänyt täysin malttinsa ja potkaissut toisen kenkensä huoneen seinään n. viiden metrin päähän ja sitten heittänyt toisen kenkensä samaan paikkaan. Asianajajan käyttäytyminen oli ollut hermostunutta ja hän oli keskustellut ääntään korottaen.

Asianajajan kertoman mukaan hänen tiukka saapikkaansa oli irronnut vauhdilla lentäen siten seinään. Kengät oli ollut hankala riisua seisten. Asianajajan näkemyksen mukaan saapikkaiden riisumisvaatimus oli ollut tarpeeton, koska kenkiä ei ollut riisumisen jälkeen tarkastettu. Hän oli todennut olevan hyvä, että asianajajakollegat olivat tehneet kanteluita ko. vankilan eräistä menettelyistä. Hän oli todennut, että tästäkin menettelystä olisi varmaan ollut syytä tehdä kantelu.

Valvontalautakunta totesi, että asianajaja hermostumalla rutiininomaisessa turvatarkastuksessa ja viittaamalla kantelun tekemiseen oli käyttäytynyt epäasiallisesti määräyksiään noudattavaa vankilan henkilökuntaa kohtaan ja on näin menetellyt tavalla, joka saattaa vähentää asianajajakunnan arvoa. Huomautus.

2.8.2 Tehtävän vastaanottaminen

Kantelija oli vuonna 2001 kääntynyt asianajajan puoleen asiassa, joka koski kantelijan ulkomailla olleen omaisuuden menettämistä.

Kantelija oli yrittänyt saada oikeudellista apua Suomen ulkoministeriöstä ja erään maan suur-lähetystöstä omaisuutensa takaisinsaamiseksi. Asia oli tulkittu kantelijaa koskevaksi rikosoikeudelliseksi asiaksi, jolloin kantelijan olisi tullut käyttää ensiksi yksityisiä oikeudellisia palveluja ulkomailla sekä tehdä siellä asianomistajana rikos-ilmoitus.

Kantelija ei kuitenkaan ollut menetellyt näin, vaan hän oli pyytänyt asianajajaa nostamaan kanteen Suomen valtiota vastaan.

Kantelija moitti asianajajaa siitä, että tämä viivytelti kantelijan toimeksiannon hoitamisessa ja laiminlöi toimeksiannon hoitamisen.

Valvontalautakunta havaitsi, että kantelija oli tarjonnut asianajajalle kyseistä asianajotehtävää ja hän oli olettanut asianajajan hoitavan toimeksiantoa. Asianajaja myönsi, ettei hän ollut kuluneiden vuosien aikana tarpeeksi selvästi selvittänyt kantelijalle sitä, ettei hän aikoon ryhtyä asiassa enempään toimenpiteisiin.

Valvontalautakunta katsoi, ettei asianajaja ollut viipymättä ilmoittanut kantelijalle siitä, ettei hän ottanut vastaan tarjottua tehtävää. Huomautus.

2.8.3 Tehtävästä luopuminen

Toimeksiannosta luopuminen, kohtuullinen aika hankkia uusi asiamies (TO 17 §)

Asianajaja oli toiminut kantelijan asiamiehenä asiassa, jossa hovioikeuden suullinen pääkäsittely oli määrätty pidettäväksi 5.6.2007. Asianajaja oli 30.5.2007 toimittanut kantelijalle noin 3500 euron suuruisen ennakkolaskun uhalla, että hän luopuisi toimeksiannon hoitamisesta myös pääkäsittelyn osalta, mikäli laskua ei maksettaisi viimeistään 4.6.2007. Kantelija ei ollut suorittanut maksua ja asianajaja oli luopunut toimeksiannosta informoiden tästä kantelijaa. Asianajaja katsoi hänellä olleen oikeus luopua toimeksiannosta luottamuspujan perusteella sekä sillä perusteella, että kantelija ei ollut suorittanut ennakkomaksua, jonka hän oli aikaisemmin luvannut maksaa asianajajan ilmoittaessa, että sellainen tultaisiin esittämään. Asianajajalla oli jo aiempien toimeksiantojen aikana ollut vaikeuksia saada palkkiolaskunsa perityksi ja sekä kantelijan että tämän yhtiön maksukyky oli huono.

Valvontalautakunta katsoi, että tapaohjeiden tarkoituksena luottamuspujana toimeksiannon

luopumisperusteena ei voida pitää sitä, että ennako- ja palkkiolaskua ei ole suoritettu. Valvontalautakunta katsoi myös, että asianajajalla oli ollut tapaohjeiden 27 § 2 momentin mukainen asianmukainen syy ennakkomaksun perimiseen. Asettamalla ennako- ja palkkiolaskun toimeksiannon luopumisen uhalla maksettavaksi 30.5.2007 tilanteessa, jossa pääkäsittely oli ollut 5.6.2007 ei asianajaja kuitenkaan ollut varannut päämiehelleen tapaohjeiden 17 §:n mukaista kohtuullista aikaa kääntä toisen asianajajan puoleen asiansa hoitamiseksi. Varoitus.

Toimeksiannosta luopuminen hyväksyttävistä syistä

Asianajaja oli vastaanottanut kantelijalta toimeksiannon, mutta oli vastapuolen kanssa neuvotteluaan kieltäytynyt hoitamasta asiaa. Asianajajalle oli selvinnyt, että asiakkaan hänelle toimittamista asiakirjoista oli osa tekstistä peitetty tai peittynt. Kantelija oli esittänyt kyseessä olevan telekopiossa ollut häiriö. Vastapuoli oli asiassa antamassaan vastauksessa todennut, ettei toimitettu asiakirja vastannut todellisuutta ja oli samalla toimittanut jäljennöksen alkuperäisestä asiakirjasta. Tämän perusteella asian jatkohoitamiselle ei ollut perustetta eikä kantelija ollut pyynnöstä huolimatta antanut selitystään asiassa. Hyvää asianajajata-paa koskevien ohjeiden 15 § 3 momentin mukaan asianajaja on velvollinen luopumaan tehtävästä mm. silloin, jos päämies antaa tietoja, jotka asianajajan tietämän mukaan ovat vääriä, ja kieltäytyy niitä oikaisemasta. Ohjeiden 16 §:n mukaan asianajaja on lisäksi oikeutettu luopumaan tehtävästä, milloin siihen on erityinen syy. Ei seuraamusta.

2.8.4 Muita ratkaisuja

Lojalisuusvelvollisuuden rikkominen (TO 15 § 2 mom. ja 18 §)

Asianajaja oli luopunut toimeksiannosta vastoin päämiehensä tahtoa ja päämiehensä kiellosta huolimatta ilmoittanut oikeusaputoimistolle kantelijalle myönnetyn oikeusturvavakuutuksen perusteella oikeusturva samassa asiassa, johon asianajaja oli oikeusaputoimiston päätöksellä määrätty kantelijan avustajaksi.

Valvontalautakunta totesi, että kantelija ei tekemässään oikeusapuhakemuksessa ollut asian-

mukaisesti ilmoittanut hänellä olevasta oikeusturvavakuutuksesta, minkä johdosta asiassa oli annettu virheellisiin tai puutteellisiin tietoihin perustuva päätös. Koska kantelija oli menetellyt asiassa vilpillisesti ja kieltäytynyt oikeaisemasta tietoja, olisi asianajaja kyseisessä tilanteessa ollut velvollinen luopumaan toimeksiannon hoitamisesta.

Kantelija oli kieltänyt asianajajaa ilmoittamasta oikeusturvaedusta oikeusaputoimistolle. Oikeusapulain 15 §:n mukaan oikeusavun saajan oli toimeksiannon kestäessä ilmoitettava oikeusaputoimistolle taloudellisissa olosuhteissaan tapahtuvista muutoksista. Avustajan oli muistutettava päämiestänsä em. velvollisuudesta. Oikeusapulaki ei asettanut avustajalle velvollisuutta ilmoittaa oikeusaputoimistolle päämiehensä taloudellisissa olosuhteissa tapahtuneista muutoksista, mutta kyseisen lain mukaan asianajajan olisi tullut kehottaa kantelijaa ilmoittamaan oikeusaputoimistolle myönnetystä oikeusturvaedusta. Mikäli kantelija olisi kieltäytynyt tätä tekemästä, asianajajan olisi hyvän asianajajatavan mukaisesti tullut luopua toimeksiannon hoitamisesta. Valvontalautakunta katsoi, että asianajaja oli toiminut kantelijaa kohtaan lojaalisuusvelvollisuutensa vastaisesti ilmoittaessaan tälle myönnetystä oikeusturvaedusta oikeusaputoimistolle vastoin kantelijan tahtoa. Huomautus.

Asian vieminen ulosottoon ennen eräpäivää

Asianajaja oli toiminut kantelijayhtiön vastapuolen asianajajana riita-asiassa, jossa kärjäoikeus oli antanut päätöksensä 15.2.2008. Kantelijan yhtiö oli tuomittu maksamaan asianajajan päämiehelle korvauksia. Kantelijayhtiö oli aamulla 13.3.2008 ilmoittanut omalle asianajajalleen, että se ei tule valittamaan asiasta hovioikeuteen. Valituksen määräpäivä oli ollut 17.3.2008. Kantelijayhtiön asianajaja oli samana iltapäivänä 13.3.2008 pyytänyt kantelun kohteena ollutta asianajajaa toimittamaan kantelijayhtiölle maksua varten tietoja ja asiakirjoja, jotka oli perjantaina 14.3.2008 toimitettu kantelijayhtiölle. Kantelijayhtiö oli maksanut korvaukset seuraavana arkipäivänä, eli maanantaina 17.3.2008. Kantelijan näkemyksen mukaan asianajaja oli laittanut asian ulosottoon ennen maksun eräpäivää, joka oli ollut 15.3.2008.

Valvontalautakunta totesi, että kärjäoikeus oli antanut kantelijayhtiötä vastaan maksusuoritusuomion 15.2.2008. Ulosottokaaren 2 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tuomioistuimen riita- tai rikosasiassa antama tuomio muodostaa ulosotto-perusteen. Ulosottokaaren 2 luvun 4 ja 5 §:n mukaan lainvoimaa vailla oleva kärjäoikeuden tuomio, jossa on asetettu maksuvelvollisuus, on täytäntöönpanokelpoinen tiettyin rajoituksin. Vain ulosmitatun omaisuuden myynti ja varojen tilitys edellyttävät lainvoimaisuutta.

Valvontalautakunta katsoi, että kysymyksessä olevat palkkasaatavat olivat erääntyneet jo 24.11.2003, sillä kärjäoikeus oli velvoittanut kantelijayhtiön maksamaan saataville viivästyskorkoa tuosta päivästä lukien. Kun kärjäoikeus oli julistanut asiassa suoritusuomion, asianajaja oli valvontalautakunnan näkemyksen mukaan toiminut hyvän asianajajatavan mukaisesti turvattaessaan päämiehensä palkkasaatavien perimisen saattamalla maksuvaateen täytäntöönpanon viireille ulosotossa erityisesti tilanteessa, josta vastapuoli oli alun perin ilmoittanut hakevansa kärjäoikeuden ratkaisuun muutosta hovioikeudelta. Ei seuraamusta.

Tutkintapyynnön tekeminen vastapuolen asiamiehestä tämän asianajajan toimintaan kohdistaman arvostelun vuoksi (TO 2 § 2 mom.)

Kantelija moitti asianajajaa mm. siitä, että tämä oli tehnyt kantelijan valvontalautakunnalle lähettämän kirjeen johdosta kunnianloukkausrikosta koskevan ilmoituksen poliisille. Kirjeessään kantelija oli moittinut asianajajan käyttäytymistä eräissä sovintoneuvottelussa.

Valvontalautakunta totesi, että asianajaja oli Suomen Asianajajaliiton jäsenenä sitoutunut ammatilliseen valvontajärjestelmään. Sen toteuttaminen uskottavalla tavalla edellyttää, että asianajajan on siedettävä myös sitä, että valvontaan liittyvässä, asianajajan toimintaa koskevassa arvostelussa saatetaan käyttää ilmaisia, jotka asianajaja voi kokea loukkaavina ja jotka joskus voivat toteuttaa myös rikoksen tunnusmerkistön. Asianajajalta edellytetään tämän vuoksi erityistä harkintaa, ennen kuin hän tekee esitutkintapyynnön toimintaansa koskevan arvostelun johdosta. Huomautus.

3

Tilastotietoja asianajajien valvonnasta vuonna 2008

3.1 Hallituksen yleisvalvonta

Hallituksen yleisvalvonta ja jäsenkelpoisuutta koskeva valvonta

Hallitus saattoi yleisvalvontaoikeutensa perusteella vuonna 2008 vireille 27 valvonta-asiaa. Vuonna 2008 ratkaistuista 23:sta hallituksen vireille saatamasta valvonta-asiasta 15 johti kurinpidollisen seuraamuksen määräämiseen.

Vuoden 2008 päättyessä hallituksen seurannassa oli neljä velkaantumisasiaa. Hallitus päätti myös syksyllä 2008 kaikkia asianajajia koskevan velkaantumisselvityksen tekemisestä.

3.2 Ratkaistut valvonta- ja palkkioriita-asiat

Valvonta-asiat

Valvontalautakunta ratkaisi vuonna 2008 varsinaisesti 366 juttua, joista valvonta-asioita oli 312.

Ratkaistuista jutuista 89, eli 28,5 % johti kurinpidollisen seuraamuksen määräämiseen, kun edellisvuoden vastaava luku oli 34 %.

Huomautus määrättiin 55 tapauksessa (18 %), varoitus 31 tapauksessa (10 %) ja seuraamusmaksu kahdessa (2) tapauksessa (0,7 %). Määrätyt seuraamusmaksut olivat suuruudeltaan 4 000 euroa ja 2 500 euroa. Lisäksi yhdessä tapauksessa seuraamukseksi määrättiin liiton jäsenyydestä erottaminen (0,3 %).

Merkillepantavaa on, että seuraamuksista 10 % annettiin ainakin osittain esteellisyyden vuoksi.

Valvontalautakunta järjesti vuoden 2008 aikana ratkaistujen valvonta-asioiden käsittelyn yhteydessä

kolme (3) suullista käsittelyä, joista kaksi järjestettiin täysistunnossa ratkaistuissa asioissa. Palkkioriita-asioiden käsittelyn yhteydessä ei järjestetty suullisia käsittelytilaisuuksia.

Palkkioriita-asiat

Palkkioriita-asioita ratkaistiin kertomusvuonna 54, joista palkkiota suositettiin alennettavaksi 11 jutussa, joka vastaa 20 % ratkaistuista palkkioriita-asioista. Edellisvuonna vastaava luku oli 31 %.

Valvonta- ja palkkioriita-asioiden keskimääräinen käsittelyaika

Valvonta- ja palkkioriita-asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli vuonna 2008 kuusi (6) kuukautta 21 päivää (vuonna 2007: 5 kk 22 päivää).

Muutoksenhaku valvonta-asioissa

Vuonna 2008 annetuista valvontalautakunnan ratkaisusta haettiin muutosta 9 (vuonna 2007: 16) tapauksessa. Muutosta haettiin valvontalautakunnan määräämiin huomautuksiin (4) ja varoituksiin (5).

Helsingin hovioikeuden ratkaisemat valitukset

Hovioikeus on kertomusvuonna ratkaissut yhteensä yksitoista (11) asianajajan valitusta, jotka koskivat heille määrättyä huomautusta tai varoitusta. Hovioikeus poisti asianajajalle määrätyn huomautuksen kahdessa (2) tapauksessa ja muutti varoituksen huomautukseksi kahdessa (2) tapauksessa.

Suurimassa osassa tapauksista, joissa hovioikeus on muuttanut valvontalautakunnan päätöstä, oli myös hallitus hovioikeudelle valituksen johdosta antamassaan lausumassa päättynyt valvontalauta-

kunnan näkemyksestä poikkeavaan kantaan. Useammassa tapauksessa kyse oli siitä, että kantelun kohteena ollut asianajaja oli valituksessaan hovioikeudelle esittänyt sellaisia seikkoja, joita hän ei ollut tuonut esille valvontalautakunnalle kantelun johdosta antamassaan vastauksessa.

3.3 Vireille tulleet asiat

Kertomusvuonna vireille tuli yhteensä 401 juttua, joista 66 (16,5 %) oli palkkioriiita-asioita ja 335 (83,5 %) valvonta-asioita.

Valvonta-asioiden vireilletulotapa kantelijaryhmittäin:

– oma päämies	124	(37 %)
– vastapuoli	77	(23 %)
– liitto	27	(8 %)
– muu taho	51	(15,2 %)
– viranomaisen ilmoitus	2	(0,6 %)
– vastapuolen avustaja	2	(0,6 %)
– toinen asianajaja	2	(0,6 %)
– pesän osakas tms.	50	(15 %)

(kohteena määräyksenvaraista tehtävää suorittava asianajaja)

Palkkioriiita-asioiden vireilletulotapa:

– oma päämies	54	(82 %)
– pesän osakas tms.	12	(18 %)

Vuoden 2008 päättyessä asianajajia oli 1854, joten uusien valvonta- ja palkkioriiita-asioiden määrä koski 22 prosenttia asianajajakunnasta. Vastaava suhdeluku vuonna 2007 oli 25 prosenttia.

4

Liiton toimisto

Valvonta-asioita valmistelivat liiton toimistossa Tuuli Lahikainen (vas.), Päivikki Hartikainen, Gunilla Nyström ja Anneli Lindström.

1. jaosto & täysistunto

Tuuli Lahikainen, lakimies

2. jaosto

Päivikki Hartikainen, valvonta-assistentti

3. jaosto

Gunilla Nyström, lakimies

Anneli Lindström, sihteeri

Suomen Asianajajaliitto

Simonkatu 12 B 20

00100 Helsinki

puh. (09) 6866 120 (vaihde)

faksi (09) 6866 1299

sähköposti:

info@asianajajaliitto.fi

etunimi.sukunimi@asianajajaliitto.fi

5

Sammanfattning

Styrelsen för Finlands Advokatförbund skall enligt 6 § lag om advokater se till att advokaterna vid uppträdandet inför domstolar eller övriga myndigheter samt även i övrig verksamhet uppfyller sina förpliktelser. Det grundläggande stadgandet om en advokats förpliktelser lyder: "Advokat skall redbart och samvetsgrant utföra honom anförtrodda uppdrag samt i all sin verksamhet iakttaga god advokatsed" (5 § 1 mom).

När ändringen av lagen om advokater trädde i kraft den 1.11.2004 grundades en särskild tillsynsnämnd för att handlägga och avgöra tillsynsärenden (7 c § 1 mom.). Tillsynsnämnden handlägger också arvodestvister och ger rekommendationer om advokatarvodenas skälighet. Vid bedömningen av de krav som god advokatsed i enskilda fall ställer på advokaten tillämpade tillsynsnämnden under år 2008 de vägledande reglerna om god advokatsed från år 1972. Fr.o.m. 1.4.2009 tillämpas de förnyade reglerna om god advokatsed som godkänts vid förbunds-mötet 15.1.2009.

Tillsynsnämndens sammansättning

Tillsynsnämnden består av en ordförande och åtta andra medlemmar samt en personlig suppleant för var och en av de sistnämnda. Ordföranden samt fem av de övriga medlemmarna och deras suppleanter skall vara advokater. Tre av medlemmarna och deras suppleanter skall vara personer som inte hör till advokatkåren men som har avlagt juris kandidat- eller magisterexamen och är förtrogna med advokatverksamhet och dessutom med domaruppgifter eller med utbildning och forskning i juridik vid universitet. Till-

synsnämnden kan vara uppdelad i tre sektioner. Tillsynsnämnden bestämmer sektionernas sammansättning så att det i varje sektion ingår två advokater och därtill en person, som inte hör till advokatkåren.

Anhängiggörande av ett ärende

Ett tillsynsärende blir anhängigt när advokatförbundets byrå mottar ett skriftligt klagomål gällande en advokat, en anmälan från justitiekanslern eller en anmälan som en domstol har gjort i stöd av 15 kap. 10 a § i rättegångsbalken. Ett ärende blir också anhängigt när advokatförbundets styrelse har beslutat att överföra ett ärende som har kommit till dess kännedom för behandling i tillsynsnämnden.

Behandling av tillsynsärenden

För styrelsens och tillsynsnämndens övervakning är advokaten skyldig att öppet och sanningsenligt lämna de uppgifter som styrelsen behöver.

Tillsynsärenden behandlas i tillsynsnämndens sektioner eller i plenum. I plenum behandlas de ärenden som av tillsynsnämndens ordförandes beslut skall behandlas där eller som sektionerna har överfört till plenum. Ärenden som gäller utslutning ur advokatförbundet eller påförande av en påföljdsavgift avgörs alltid i plenum.

Tillsynsärenden behandlas i ett skriftligt förfarande. Beslut om att en advokat utsluts ur advokatförbundet eller åläggs att betala påföljdsavgift kan dock fattas endast om muntlig förhandling har ordnats i ärendet. Tillsynsnämnden eller en sektion kan ordna muntlig förhandling också i andra fall. Advokaten och klaganden skall kallas till den muntliga förhandlingen.

Advokaten skall ges tillfälle att bli hörd innan ett ärende avgörs. Advokaten skall öppet och sanningsenligt lämna de upplysningar och utredningar som har begärts. Klaganden skall beredas tillfälle att yttra sig med anledning av advokatens bemötande. Nämnden och sektionerna skall även i övrigt se till att saken blir i tillräcklig mån utredd.

För fullföljandet av den i 6 § 1 mom. lag om advokater stadgade tillsynen av advokatkåren kan styrelsen eller tillsynsnämnden finna det nödvändigt, att en inspektion förrättas på advokatens byrå.

Enligt 7a § 3 mom. lag om advokater handlar tillsynsnämndens medlemmar under domarsvar när de avgör tillsynsärenden. En styrelsemedlem eller den person som förrättat en inspektion får inte heller, enligt 6 § 1 mom. lag om advokater, obehörigen röja sekretessbelagda uppgifter som de har fått kännedom om i samband med tillsynen.

Disciplinära påföljder

I 7 § lag om advokater ingår stadganden om disciplinära påföljder som kan åläggas en advokat. Dessa påföljder är anmärkning, varning, påföljdsavgift och uteslutning ur advokatförbundet.

Fastän ärendet inte skulle ge anledning till en egentlig disciplinär påföljd, kan i avgörandet fästas advokatens uppmärksamhet vid det korrekta förfarandet med tanke på framtiden. Också på detta sätt kan förbundets styrelse och tillsynsnämnden styra advokaterna att följa god advokatsed.

Förfarandets offentlighet

Avgörandet i ett tillsynsärende och i en arvodes-tvist skall ges i form av en särskild handling. I handlingen skall bl.a. anges ärendeslaget och dagen för avgörandet, parternas och klagandens namn, de yrkanden som framställts och de bemötanden som avgivits i saken, motiveringen till avgörandet, de lagrum, de punkter i advokatförbundets stadgar och de anvisningar om god advokatsed som har tillämpats i saken samt avgörandets slutresultat.

I den offentliga dagbok som advokatförbundet skall föra över tillsynsärenden och arvodes-tvister skall antecknas uppgifter om klaganden eller sökanden, advokaten och vid behov advokatbolaget, ärendeslaget, dagen för avgörandet samt slutresultatet. Av dagboken skall även framgå i vilken fas behandlingen av saken är.

Sökande av ändring i tillsynsnämnden avgörande

Enligt 10 § 2 mom. lag om advokater har även justitiekanslern rätt att besvära sig över alla beslut som givits i tillsynsärenden. Däremot har annan myndighet eller klaganden inte rätt att söka ändring i beslut som givits i ett tillsynsärende. Advokaten kan enligt 10 § 1 mom. lag om advokater anföra besvär hos Helsingfors hovrätt över de beslut, i vilka han har ålagts en disciplinär påföljd.

I tillsynsförfarandet kan tvistefrågor mellan advokaten och hans huvudman eller yrkanden som gäller privaträttsliga eller materiella frågor inte behandlas, ej heller t.ex. skadeståndskrav. Tvist om arvode bör huvudmannen anhängiggöra hos allmän domstol.

Statistiska uppgifter

Tillsynsnämnden avgjorde år 2008 366 ärenden, varav 312 var tillsynsärenden.

Av de avgjorda ärendena resulterade 89, d.v.s. 28,5 % i en disciplinär påföljd, då motsvarande andel året före var 34 %. I 55 ärenden (18 %) ålades en anmärkning, i 31 ärenden (10 %) en varning och i två (2) ärenden (0,7 %) en påföljdsavgift som disciplinär påföljd. Påföljdsavgifterna var till sina belopp 4000 euro och 2500 euro. Dessutom ålades en uteslutning ur advokatförbundet (0,3 %).

Anmärkningsvärt är, att 10 % av påföljderna ålades i alla falls delvis p.g.a. jäv.

Under fjolåret avgjordes 54 arvodes-tvister, i varav 11 ärenden tillsynsnämnden rekommenderade en nedsättning av arvodet, vilket motsvarar 20 % av de avgjorda ärendena. Motsvarande andel var året före 31 %.

Suomen Asianajajaliitto
Simonkatu 12 B 20
00100 Helsinki
Puh. (09) 6866 120
info@asianajajaliitto.fi
www.asianajajaliitto.fi

Finlands Advokatförbund
Simonsgatan 12 B 20
00100 Helsingfors
Tel. (09) 6866 120
info@advokatforbundet.fi
www.advokatforbundet.fi